Jan van der Heyden schilder/artist Brand!

amsterdam

NL/ENG

ZAAL 10/ROOM 10

Jan van der Heyden, 1637-1712 **schilder** en uitvinder

De schilder Jan van der Heyden staat bekend om zijn serene, gedetailleerde stadsgezichten. Deze technisch uitdagende specialisatie paste goed bij zijn interesse voor techniek. Ook schilderde hij landschappen en stillevens. Van der Heydens schilderijen zijn schijnbaar heel realistisch, maar in werkelijkheid zette hij de wereld naar zijn hand. Soms schilderde hij regelrechte architectuurfantasieën. Zijn kennis van het perspectief hielp hem hierbij.
Tijdgenoten verwonderden zich al over de grote verfijning in zijn werk: de kunstenaar *moest* wel een geheim hebben. En inderdaad: Van der Heyden gebruikte bij zijn schilderijen druktechnieken.
Zo stempelde hij gebladerte met behulp van mos en drukte hij met metalen etsplaatjes het patroon van stenen op de ondergrond. Jan van der Heyden had belangrijke opdrachtgevers; hij schilderde portretten van hun buitenplaatsen. Zijn beroemdste klant was wel de Italiaanse vorst Cosimo de'Medici, die in 1668 een schilderij van hem kocht.

Jan van der Heyden, 1637-1712 **artist** and inventor

As an artist, Jan van der Heyden became famous for his serene, and highly detailed city views. This meticulous specialisation suited his interest in technology. In addition, he also painted landscapes and still lifes. While Van der Heyden's paintings appear realistic, he often manipulated elements to suit his composition. Some of his paintings are pure architectural fantasy. In this Van der Heyden was aided by his mastery of perspective.
Contemporaries were often amazed by the meticulous quality of his work: surely he must have had some kind of secret. It was true: Van der Heyden used print techniques in his paintings. For example, he used the imprint of moss to render foliage and printed the pattern of bricks on walls with metal plates. Jan van der Heyden had prominent patrons; he painted portraits of their country estates. Most famous of all was the Italian ruler, Cosimo de'Medici, who bought one of his paintings in 1668.

Bosgezicht met een kruising
Olieverf op paneel, ca. 1660-1663

Als jongeman, vóór zijn huwelijk in 1661, maakte Jan van der Heyden met zijn familie en aanstaande schoonfamilie plezierreisjes in Nederland en Duitsland. Dit landschap schilderde hij waarschijnlijk vlak daarna. In het afbeelden van de bomen paste Van der Heyden zijn geheime techniek toe: hij bracht delen van het bladerpatroon aan met behulp van een spons of stukken mos.

1

Wooded landscape with crossroads
Oil on panel, c. 1660-1663

As a young man, before he was married in 1661, Jan van der Heyden travelled with his family and future family-in-law around the Netherlands and Germany. He probably painted this landscape shortly after this period. Van der Heyden used his secret method to depict the foliage of the trees: he used a sponge or a piece of moss to print some or all of the leaves.

Bruikleen/On loan from Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid

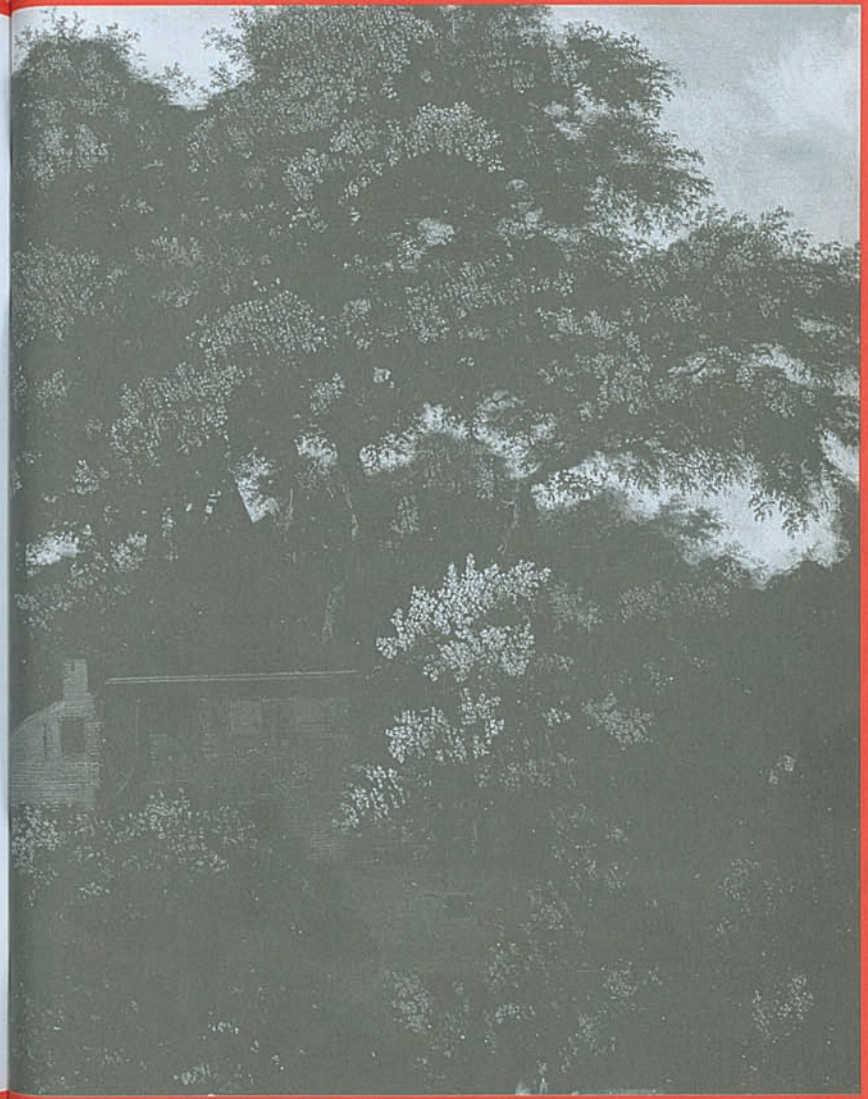

Stilleven met globe, boeken, beelden en andere voorwerpen
Olieverf op paneel, ca. 1670

Aan het begin en het einde van zijn schildersbestaan maakte Jan van der Heyden enkele stillevens. Hij bracht hierbij steevast luxeartikelen in beeld en voorwerpen die geleerdheid uitstraalden, zoals globes, boeken en wetenschappelijke instrumenten. Deze zaken misstonden niet in het kabinet van een verzamelaar, maar pasten ook goed bij Van der Heyden zelf, die immers zowel artistieke als wetenschappelijke belangstelling had.

2

Still life with globe, books, sculpture, and other objects
Oil on panel, c. 1670

Jan van der Heyden painted a number of still lifes at the start of his career and in his final years. He generally depicted luxury items and objects that exuded scholarship, such as globes, books and scientific instruments. The kind of things that any collector would be proud to display, and appealed to Van der Heyden himself, who was a man with both artistic and academic interests.

Bruikleen/On loan from Gemäldegalerie der Akademie der bildenden Künste, Vienna

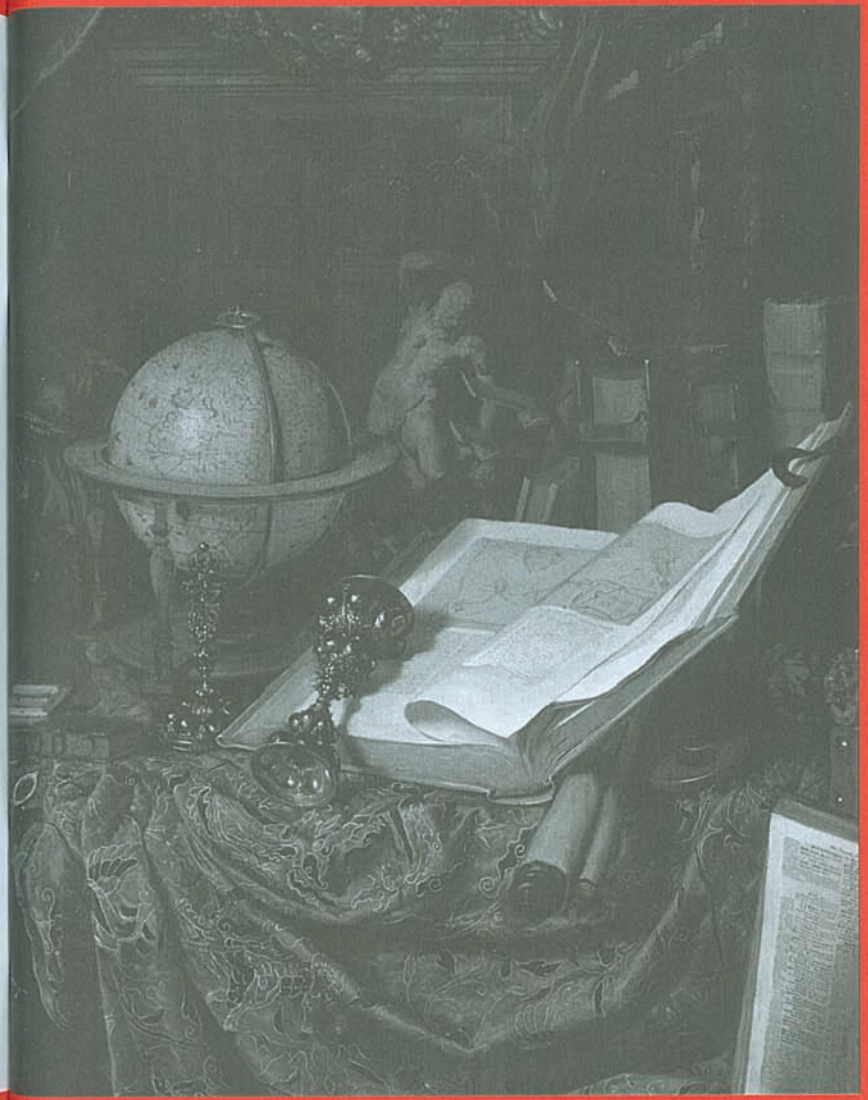

Een architectuurfantasie met een triomfboog
Olieverf op paneel, ca. 1660-1663

Dit is een van de meest gewaagde architectuurfantasieën van Van der Heyden. Het gotische huis rechts en de classicistische triomfboog daarachter zijn op een dramatische manier verkort weergegeven. Voor de bakstenen gebruikte Van der Heyden zijn geheime wapen: metalen plaatjes waarin stukjes muur waren gekrast. Door deze plaatjes in te inkten en vervolgens op het paneel te drukken, stempelde hij het patroon van de stenen.

3

An architectural fantasy with a triumphal arch
Oil on panel, c. 1660-1663

This is one of Van der Heyden's most flamboyant architectural fantasies. The Gothic house on the right and the classical triumphal arch behind it are foreshortened to provide a dramatic effect. To portray the bricks, Van der Heyden used his secret method: metal plates engraved with sections of wall. By covering the plate with ink and printing the pattern of the bricks onto the panel he achieved meticulous detail.

Bruikleen/On loan from National Gallery, Londen
(legaat/bequest Wynn Ellis, 1876)

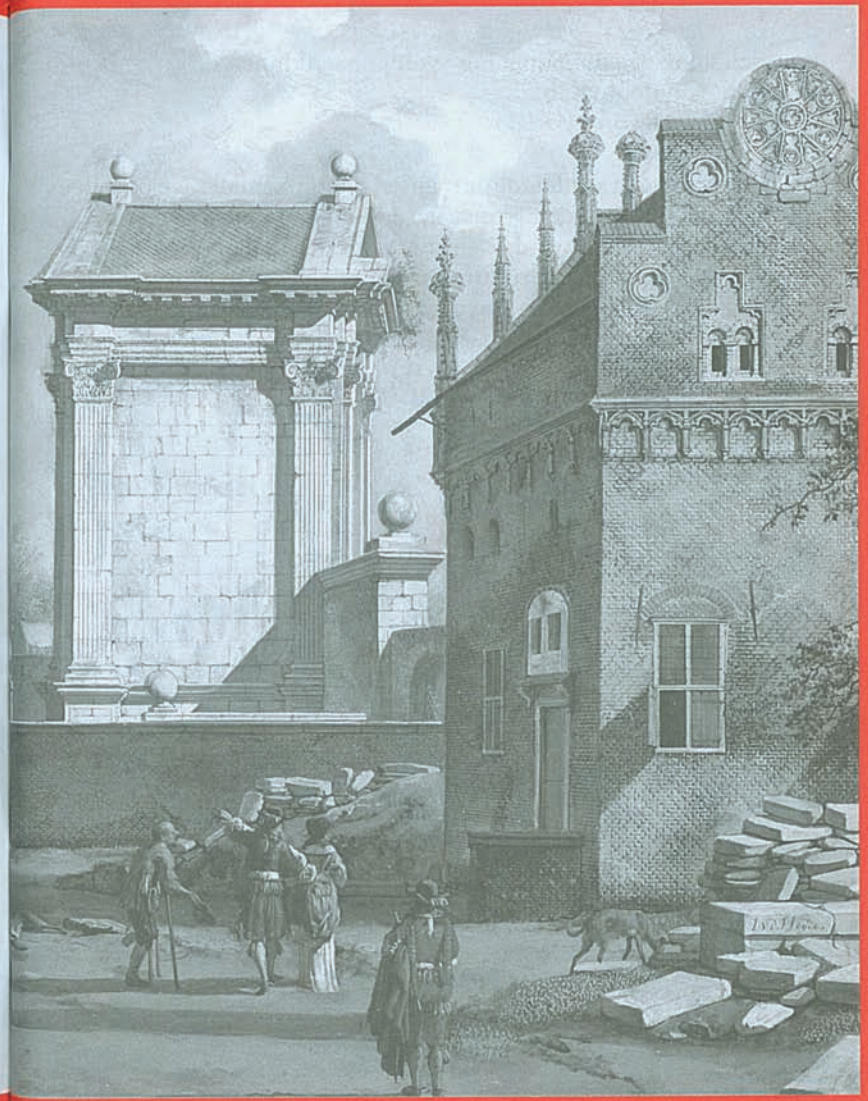

Gezicht op een plein met het Weidenbachklooster en St. Pantaleon, Keulen
Olieverf op paneel, ca. 1670-1675

Jan van der Heyden schilderde de mensen die zijn schilderijen bevolken meestal niet zelf. Dat liet hij over aan een collega, vaak Adriaen van de Velde. In dit gefantaseerde Keulse stadsgezicht gaf hij Van de Veldes elegante figuurtjes echt de ruimte. Sommige worden overschaduwd door een kloosterruïne, die Van der Heyden vaker gebruikte op de voorgrond van een schilderij.

4

View of a square with Weidenbach cloister and St Pantaleon, Cologne
Oil on panel, c. 1670-1675

Jan van der Heyden did not always paint the figures in his paintings himself. Often he left this to a colleague, generally Adriaen van de Velde. In this imaginary view of Cologne he provided ample space for Van de Velde's elegant figures. Some are standing in the shade of a cloister, a construction that Van der Heyden often used as repoussoir.

Bruikleen uit particulier bezit/On loan from private collector

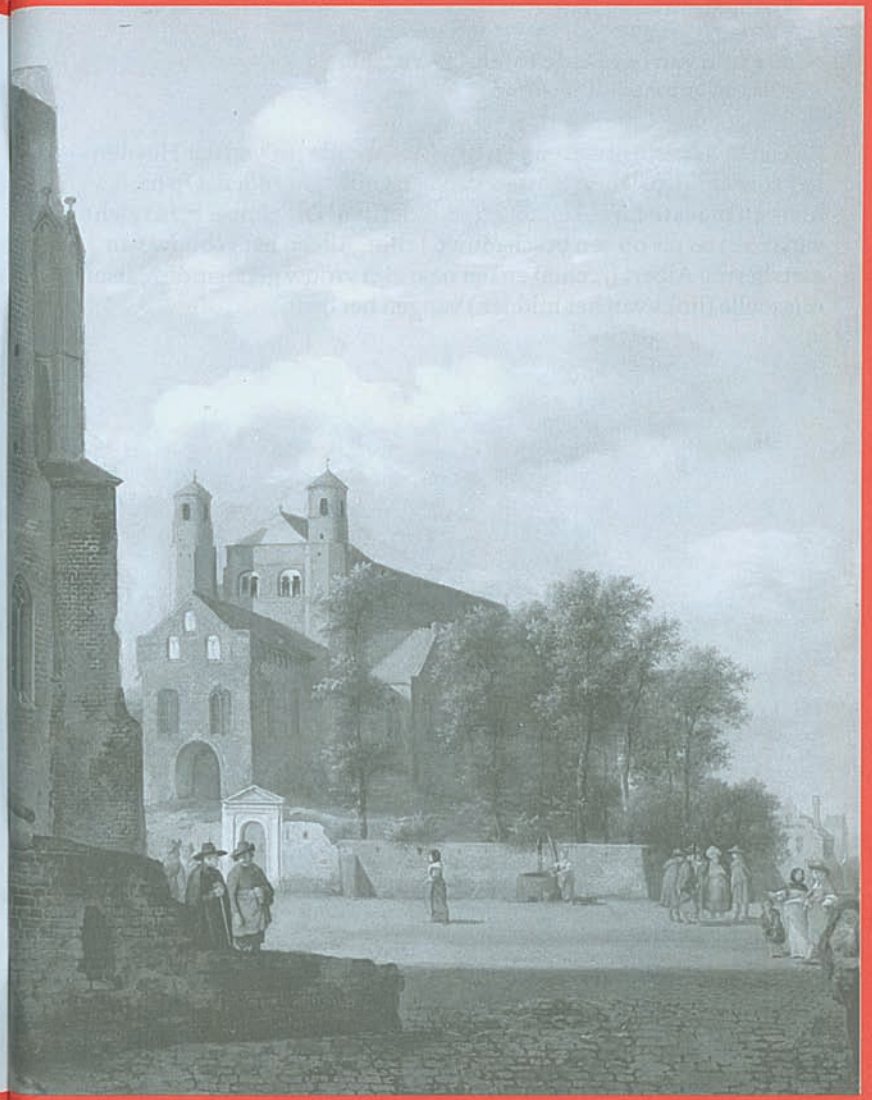

De tuin van het Oude Paleis in Brussel
Olieverf op paneel, ca. 1668-1672

Bij een reis naar Antwerpen en Brussel tekende Jan van der Heyden het koninklijk paleis in Brussel van verschillende zijden. Op basis hiervan maakte hij zeker negen schilderijen. Dit paneel biedt zicht vanaf een terras op een beschaduwde tuin. Alleen het gebouw van aartshertog Albert (rechts) en het naar zijn vrouw genoemde Maison d'Isabelle (links van het midden) vangen het licht.

5

The garden of the Old Palace, Brussels
Oil on panel, c. 1668-1672

On a trip to Antwerp and Brussels, Jan van der Heyden sketched the royal palace in Brussels from different angles. He used these drawings as a basis for at least nine paintings. This panel shows a view of a shaded garden from a terrace. Only Archduke Albert's palace (right) and the building named after his wife, Maison d'Isabelle (left of centre) catch the sunlight.

Bruikleen/On loan from Toledo Museum of Art, Toledo
(Libbey Endowment)

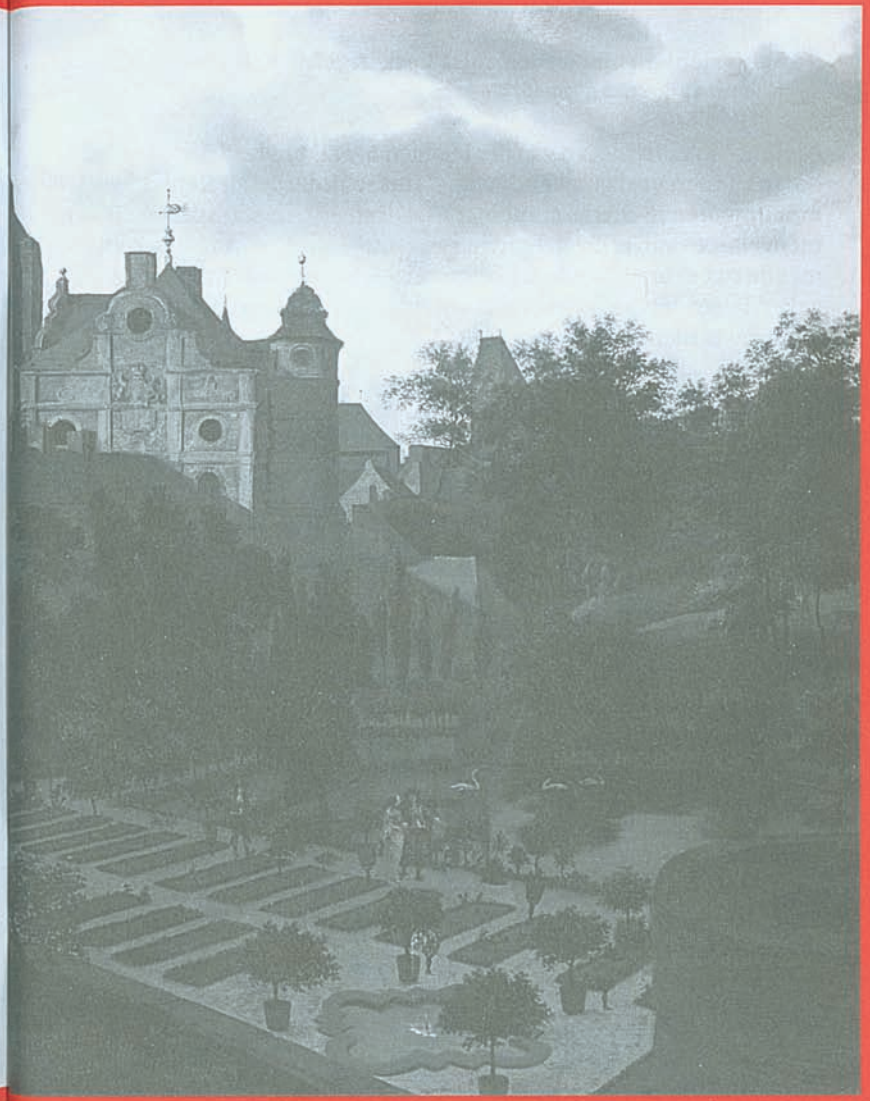

Fantasieplein met door Keulse kerken geïnspireerde gebouwen
Olieverf op doek, ca. 1670-1675

Als jonge man reisde Jan van der Heyden naar Duitsland. Vermoedelijk heeft hij toen veel getekend, want later schilderde hij Keulse monumenten in allerlei combinaties. Dit sfeervolle stadsgezicht is een mengelmoes van echte gebouwen en fantasiearchitectuur. De kerk met de twee torens op de achtergrond gebruikte Van der Heyden vaker: in een iets andere vorm komt deze ook voor op de andere Keulse fantasie, verderop op deze wand (4).

6

Imaginary square with buildings inspired by Cologne churches
Oil on canvas, c. 1670-1675

Jan van der Heyden travelled to Germany as a young man. He probably made numerous sketches there, because he later included Cologne's architectural features in all kinds of combinations. This atmospheric town view is a potpourri of genuine and imaginary buildings. Van der Heyden used the church with the two spires in the background on other occasions too: it appears in a slightly different form in another Cologne fantasy, further along on this wall (4).

Bruikleen uit particulier bezit/On loan from private collector

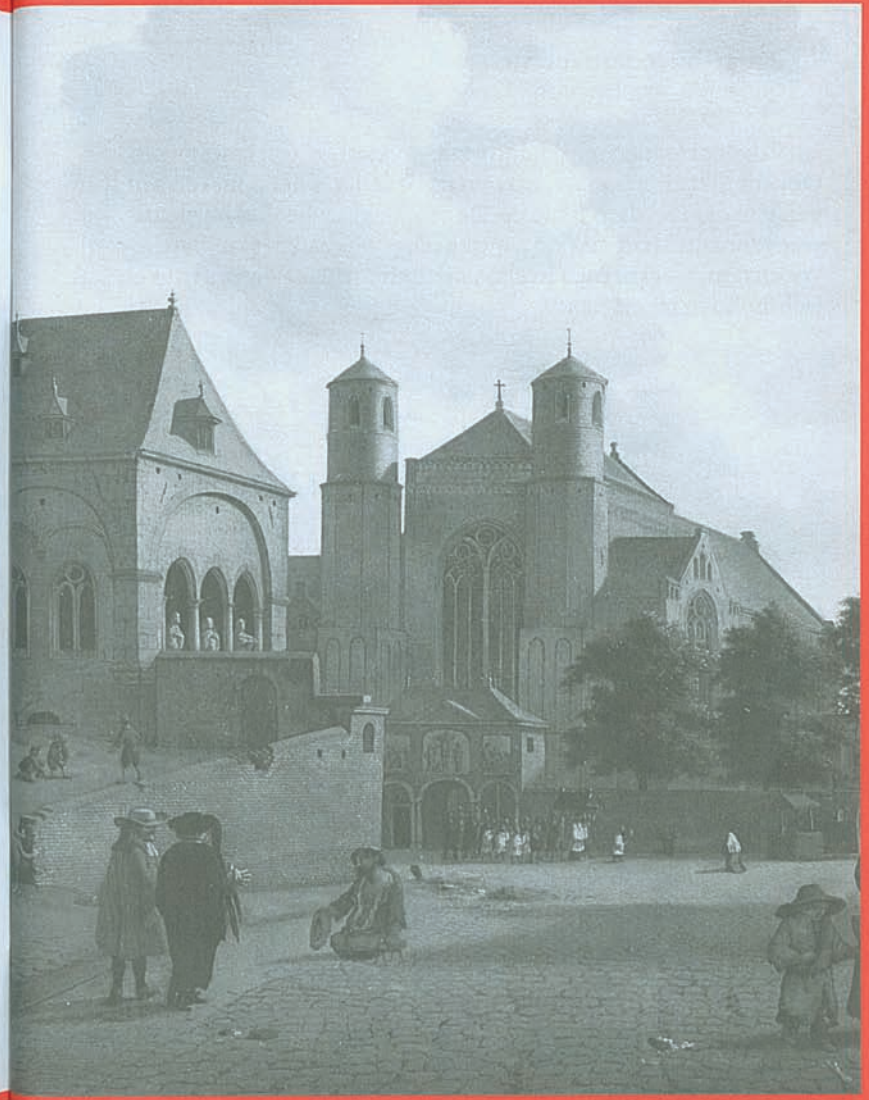

Een architectuurfantasie
Olieverf op paneel, ca. 1670

Jan van der Heyden schilderde vaak 'portretten' van landhuizen. Ook dit lijkt zo'n portret, maar vermoedelijk is het puur een product van Van der Heydens fantasie. De schilder bracht alles bij elkaar wat voor zijn klantenkring aantrekkelijk was aan het landleven: een voornaam, elegant huis in classicistische stijl, een grote tuin en jachthonden met jagers.

7

An architectural fantasy
Oil on panel, c. 1670

Jan van der Heyden often painted 'portraits' of country estates. Although this appears to be another of his portraits, it is probably the product of Van der Heyden's fantasy. He combined all the elements that made life in the country attractive: a distinguished, elegant house built in the classical style, ample grounds, and hunting dogs with hunters.

Bruikleen/On loan from National Gallery of Art, Washington
(Ailsa Mellon Bruce Fund)

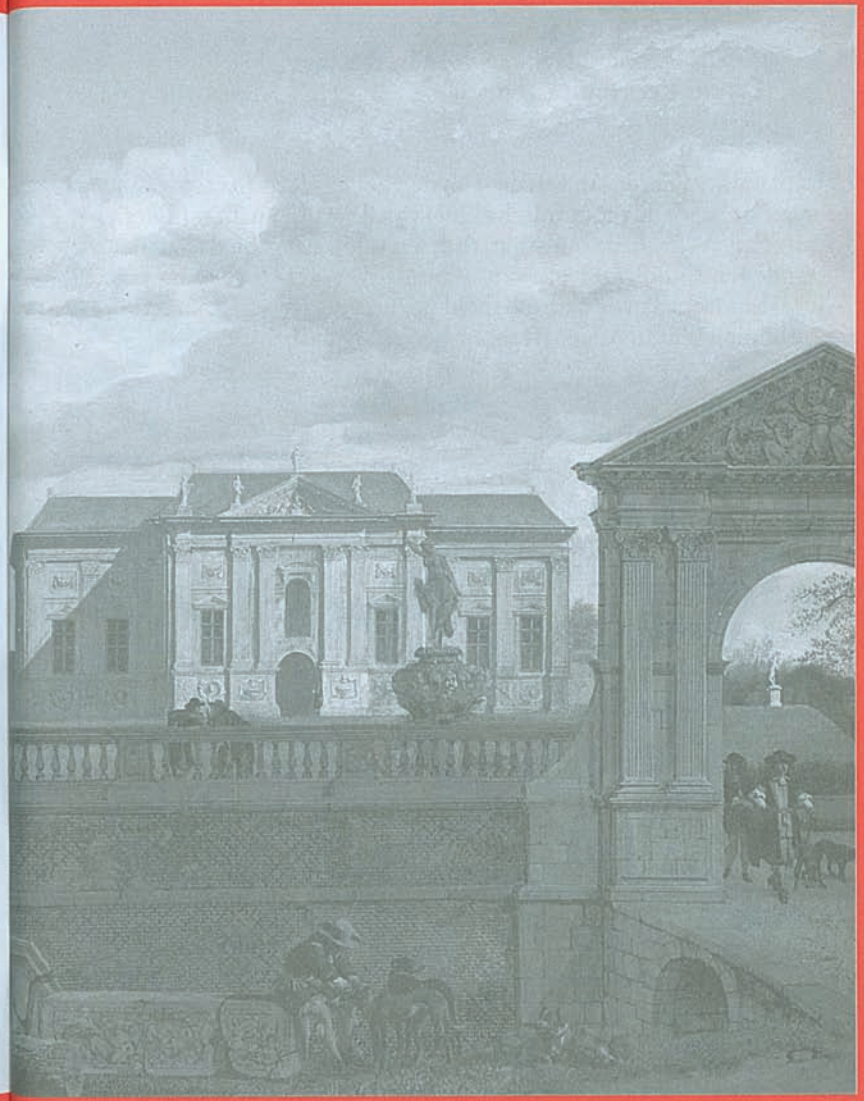

Gezicht op de Oudezijds Voorburgwal met de Oude Kerk in Amsterdam
Olieverf op paneel, ca. 1670

Meestal schilderde Jan van der Heyden het moderne Amsterdam, symbool voor de economische bloei van de stad. Op dit schilderij gaf hij echter een van de oudste stadsdelen weer: het gebied rond de Oude Kerk – ook toen al de rosse buurt. Van der Heyden besteedde veel aandacht aan de bedrijvigheid op de kade. De kerk gaat achter de bomen schuil. Alleen de toren steekt boven alles uit.

8

View of the Oudezijds Voorburgwal with the Oude Kerk in Amsterdam
Oil on panel, c. 1670

In most of his paintings Jan van der Heyden showed modern Amsterdam, the symbol of the city's economic success. Here however, he painted one of the oldest neighbourhoods: the area surrounding Oude Kerk – by then already a red light district. Van der Heyden focused on the busy canal side. Most of the church is concealed by trees. Only the spire towers into the sky.

Bruikleen/On loan from Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis, Den Haag

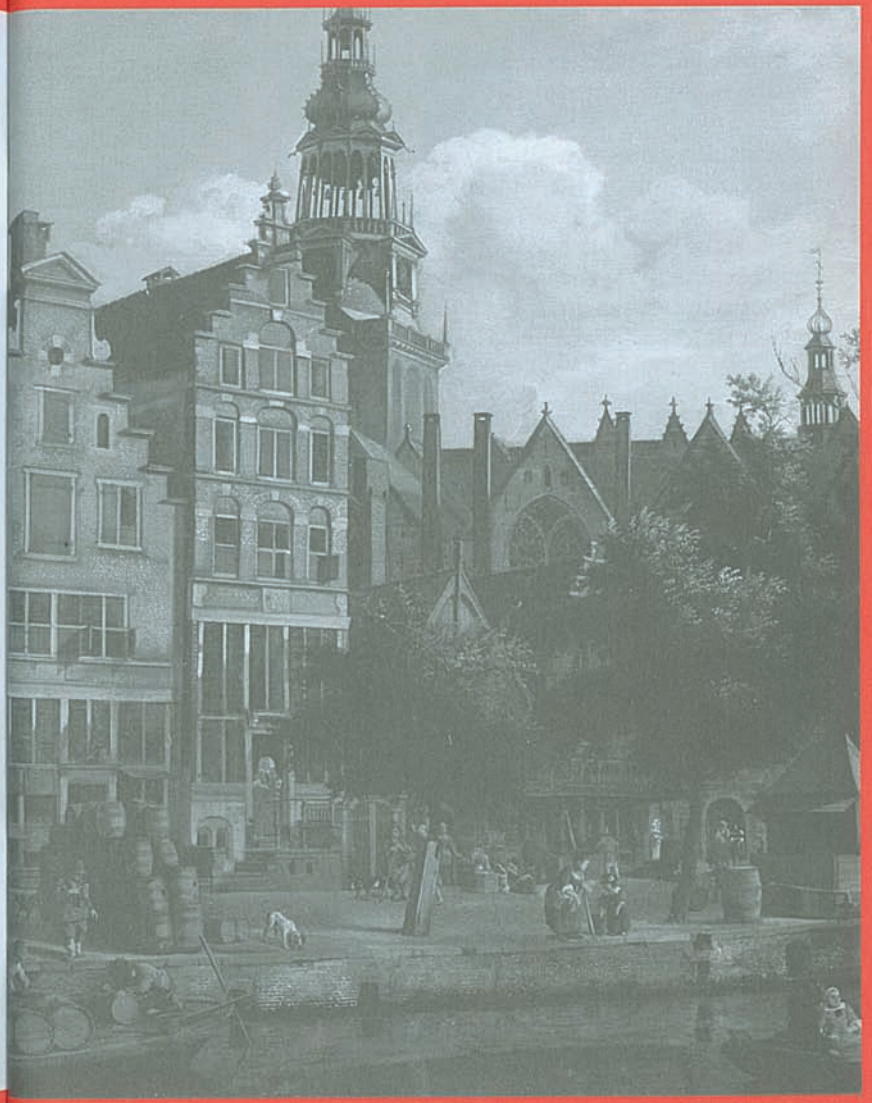

Gezicht op de Keizersgracht en Westerkerk in Amsterdam
Olieverf op paneel, ca. 1667-1670

De stadsuitbreiding van Amsterdam leidde begin 17de eeuw tot de bouw van drie nieuwe kerken: de Noorder-, Zuider- en Westerkerk, alle van architect Hendrick de Keyser. Van der Heyden schilderde de meest indrukwekkende kerk, de 'Wester', verschillende keren. Op dit schilderij gaat het gebouw deels schuil achter de Westerhal. Het geslachte varken onder het luifeltje illustreert een van de functies – vleesmarkt – van dit gebouw.

9

View of the Keizersgracht and Westerkerk in Amsterdam
Oil on panel, c. 1667-1670

With the expansion of Amsterdam in the early 17th century came the construction of three new churches: Noorderkerk, Zuiderkerk and Westerkerk, all designed by architect Hendrick de Keyser. Van der Heyden made several paintings of the most majestic of the three, Westerkerk. Here part of the church is obscured by Westerhal. The slaughtered pig under the awning illustrates one of the buildings functions: that of meat market.

Bruikleen/On loan from
Eijk & Rose-Marie van Otterloo Collection

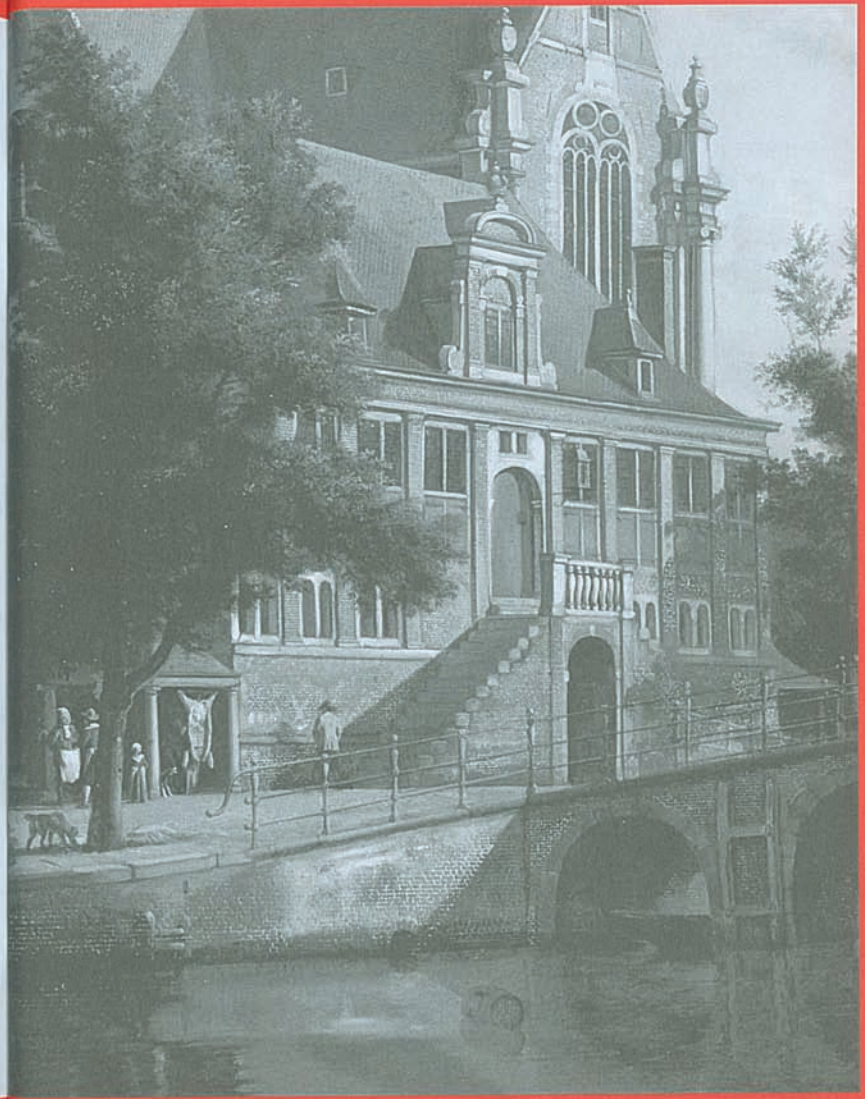

De Herengracht, Amsterdam, gezien vanaf de Leliegracht
Olieverf op paneel, ca. 1666-1670

Dit lijkt op het eerste gezicht een natuurgetrouwe weergave van een stuk Herengracht, maar Van der Heyden liet een paar opvallende nieuwe panden weg uit de huizenrij. Ook is de bocht in de gracht vervormd en is het stuk kademuur rechtsvoor overdreven hoog. De sfeer van de locatie was voor hem duidelijk interessanter dan de exacte werkelijkheid.

10

Herengracht, Amsterdam, viewed from the Leliegracht
Oil on panel, ca. 1666-1670

Although at first sight this seems to be an accurate depiction of part of Amsterdam's Herengracht, Van der Heyden actually left a few prominent new buildings out of this row of houses. Moreover, the bend of the canal is distorted and the canal wall on the right in the foreground is disproportionately high. Clearly it was the atmosphere of the location rather than its detail that appealed to Van der Heyden.

Bruikleen/On loan from Los Angeles County Museum of Art, Carter Collection, Los Angeles

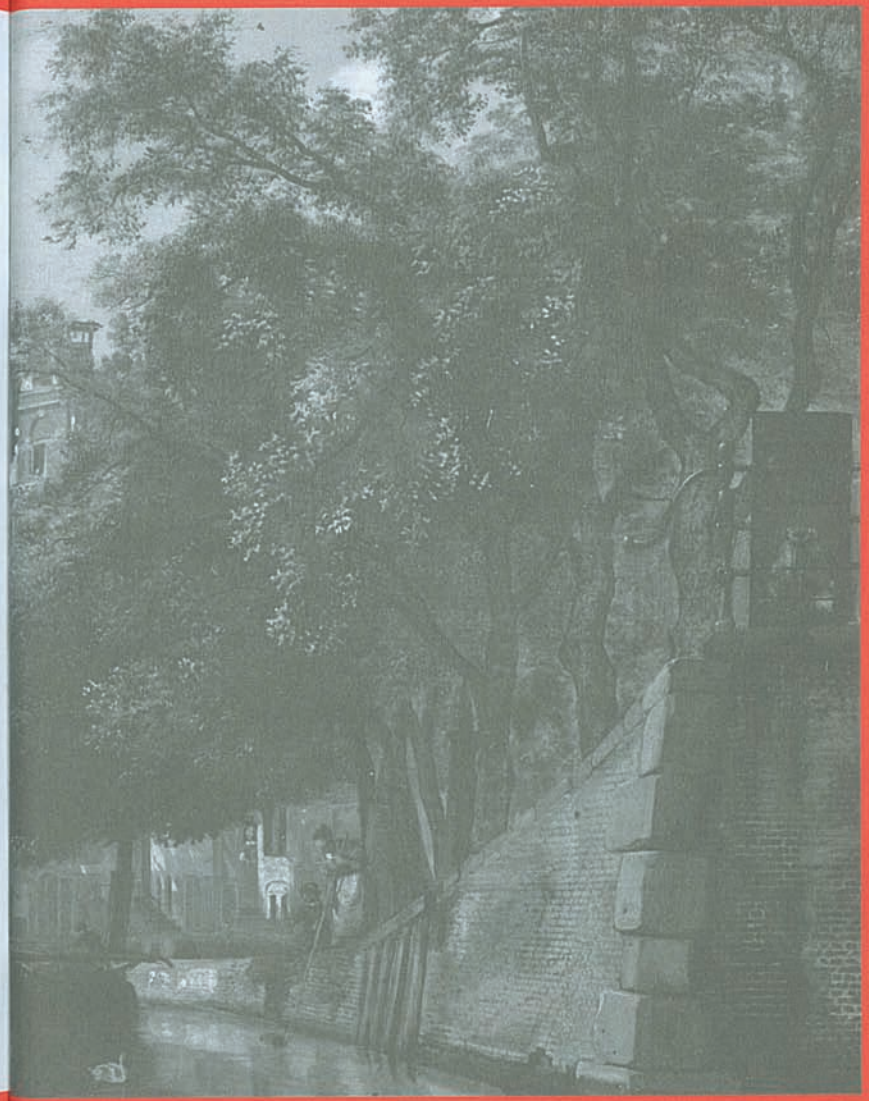

Gezicht op de Dam met het stadhuis in Amsterdam
Olieverf op doek, 1668

Cosimo de'Medici was zó tevreden met zijn schilderij (14, rechts op deze wand) dat hij nóg iets wilde kopen. Maar toen zijn agent bij Van der Heyden langsging, was deze te druk met zijn uitvindingen. Hij had wel dit doek, maar de agent kocht het niet. Hoewel het lijkt op Cosimo's schilderij, is deze versie rustiger: Van der Heyden koos een ander standpunt en liet de manipulatie van het perspectief achterwege.

11

View of the Dam with the town hall in Amsterdam
Oil on canvas, 1668

Cosimo de'Medici was so happy with his painting (14, to the right on this wall) that he decided to buy another. Unfortunately, when his agent visited Van der Heyden, the artist was engrossed in his inventions. He still had this canvas however, but the agent did not buy it. While it is similar to Cosimo's painting, it is more tranquil: Van der Heyden employed a different vantage point, without manipulating the perspective.

Bruikleen/On loan from Musée du Louvre, Parijs

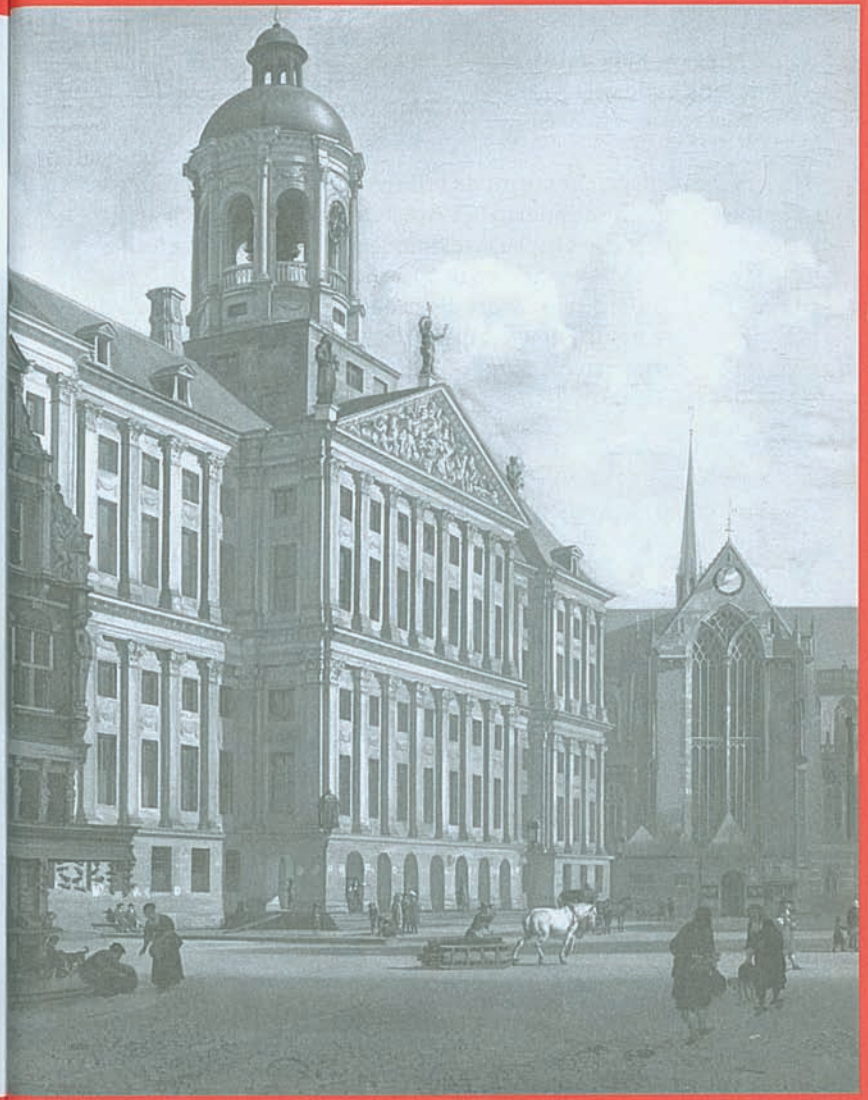

De Nieuwezijds Voorburgwal met het Amsterdamse stadhuis in de verte
Olieverf op paneel, ca. 1668

Een rustige stadsgracht vormt de voorgrond voor het eigenlijke onderwerp van dit schilderij: het Amsterdamse stadhuis. Van der Heyden schilderde het indrukwekkende gebouw, dat boven alles uittorent, uit een ongewone hoek. Daardoor zijn alleen de zijkant en de koepel te zien. Tegenwoordig is het veel minder rustig op deze plek: in 1884 werd de Nieuwezijds Voorburgwal gedempt. Waar eens water was rijden nu trams.

12

The Nieuwezijds Voorburgwal with the town hall of Amsterdam in the distance
Oil on panel, c. 1668

A quiet canal lies in the foreground of the real subject of this painting: Amsterdam's town hall. Van der Heyden painted this massive building, towering over its surroundings, from an unusual angle. Only the side and the dome are visible. Today, this part of the city is far from tranquil: Nieuwezijds Voorburgwal was filled in in 1884. Now trams ride where water once flowed.

Bruikleen uit particulier bezit/On loan from private collector

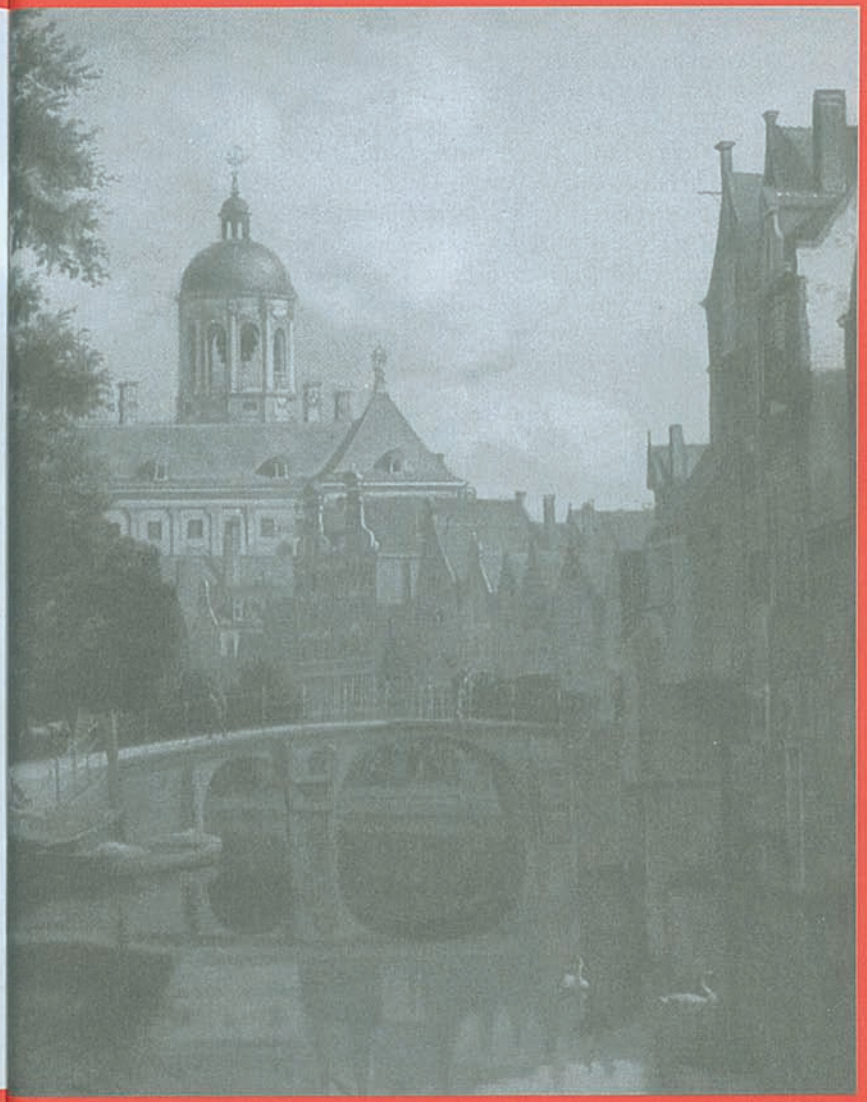

De Dam in Amsterdam
Olieverf op paneel, ca. 1668

Op dit schilderij domineert niet het stadhuis op de Dam, maar de naastgelegen Nieuwe Kerk. Van der Heyden maakte de ruimte tussen de twee gebouwen groter dan deze werkelijk was. Door deze manipulatie van de topografie vestigde de kunstenaar de aandacht op de kerktoren in aanbouw. Hij hield zelfs in de hoogte van het paneel rekening met de voltooiing van de toren, maar deze is er nooit gekomen.

13

Dam square in Amsterdam
Oil on panel, c. 1668

In this painting it is not the town hall on Dam Square that dominates but the adjacent Nieuwe Kerk. Van der Heyden exaggerated the space between the two buildings. This topographical manipulation enabled the artist to focus the viewer's attention on the base of the steeple then under construction. He even saved space in the vertical panel for the completed spire, although the tower was never finished.

Bruikleen/On loan from Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam

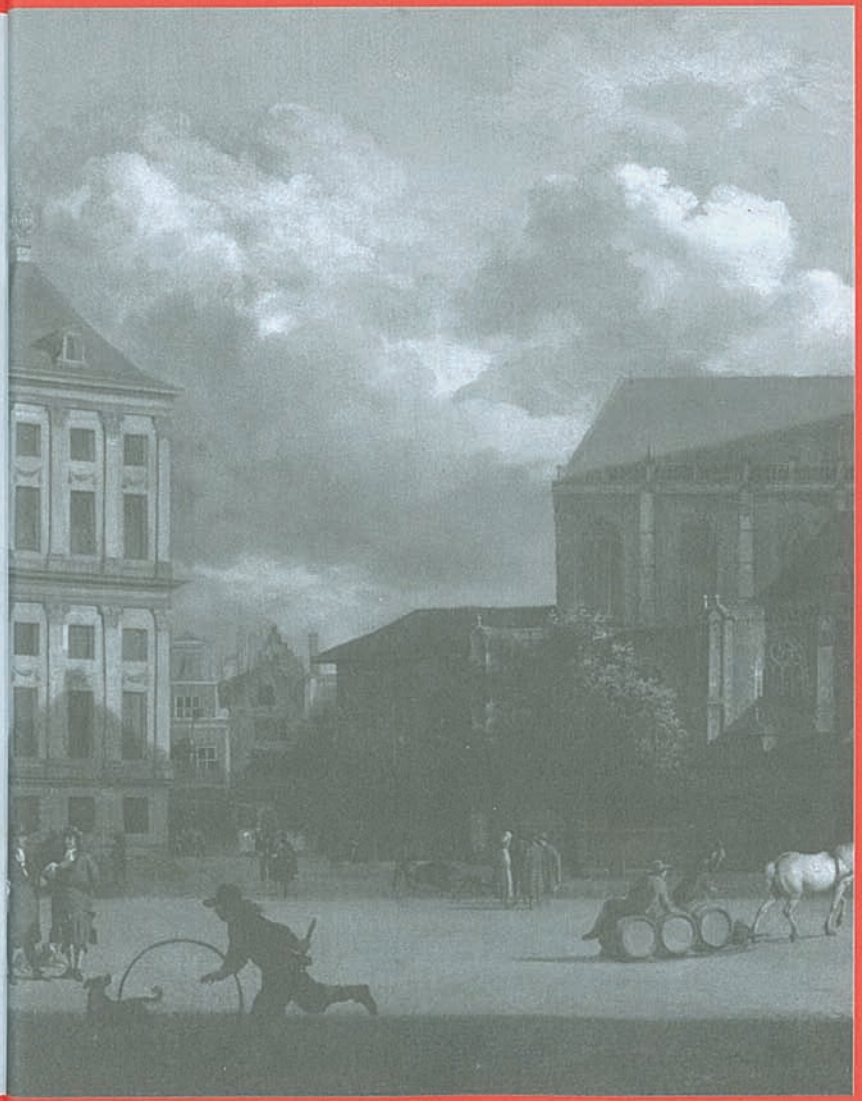

Het stadhuis op de Dam in Amsterdam
Olieverf op doek, 1667

Het nieuwe stadhuis van Amsterdam speelt de hoofdrol in dit imposante stadsgezicht. Komend vanuit de smalle en donkere Kalverstraat maakt het stadhuis op het weidse Damplein een overweldigende indruk. Dit onderwerp moet ook Cosimo de'Medici, de machtige groothertog van Toscane, hebben aangesproken. Hij verwierf het schilderij begin 1668, bij een bezoek aan Amsterdam.

14

The town hall of Amsterdam with the Dam
Oil on canvas, 1667

Amsterdam's new town hall is the focus of this imposing view of the city. Approached from the dark and narrow Kalverstraat, the town hall appears majestic on the spacious Dam square. This must have appealed to Cosimo de'Medici, the powerful grand duke of Tuscany. He acquired the painting in early 1668, when he visited Amsterdam.

Bruikleen/On loan from Galleria degli Uffizi, Florence

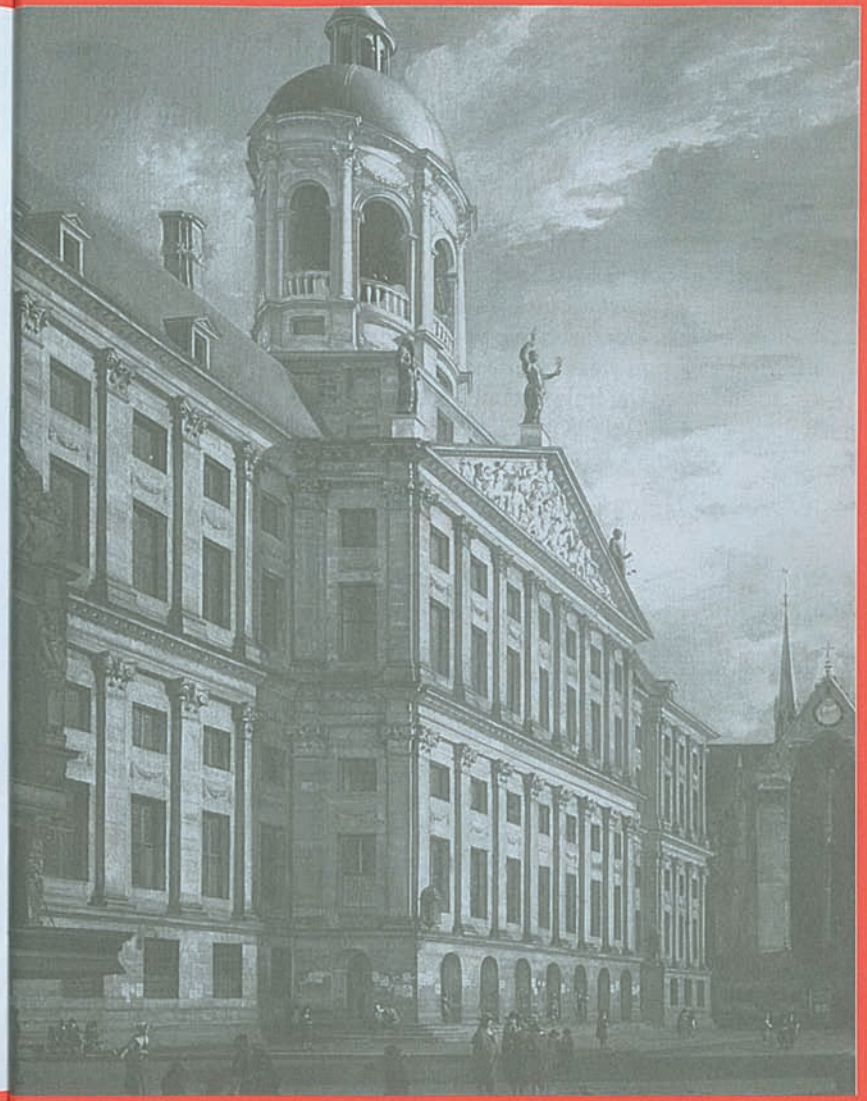

Het stadhuis op de Dam in Amsterdam met visueel hulpmiddel
Reconstructie

Van der Heyden speelde bij *Het stadhuis op de Dam* uit 1667 (14) opzettelijk met het perspectief. Rechts van de kerk bevindt zich het verdwijnpunt, waarin alle lijnen samenkomen. De kunstenaar voerde dit principe echter zó rigoureus door, dat een vertekening ontstond. De koepel van het stadhuis lijkt daardoor ovaal en het gebouw valt bijna voorover. Oorspronkelijk was op de schilderijlijst een hulpmiddel bevestigd waarmee de kijker het meest ideale gezichtpunt op kon zoeken. Dat hulpmiddel is hier nagebootst.

15

The town hall of Amsterdam with the Dam with viewing device
Reconstruction

In his *Town Hall of Amsterdam with the Dam* of 1667 (14) Van der Heyden deliberately manipulated the perspective. The vanishing point, where the lines meet, is to the right of the church. In fact the artist applied the perspective so rigorously that it resulted in a certain distortion. The town hall dome appears oval, and the building seems about to fall forward. Originally a device was attached to the painting to help viewers find the ideal position from which to observe the work. This device is reproduced here.

Rijksmuseum, Afdeling Educatie & Publieksinformatie, januari 2007. Ontwerp: Irma Boom Office, Druk: Kunstdrukkerij Mercurius

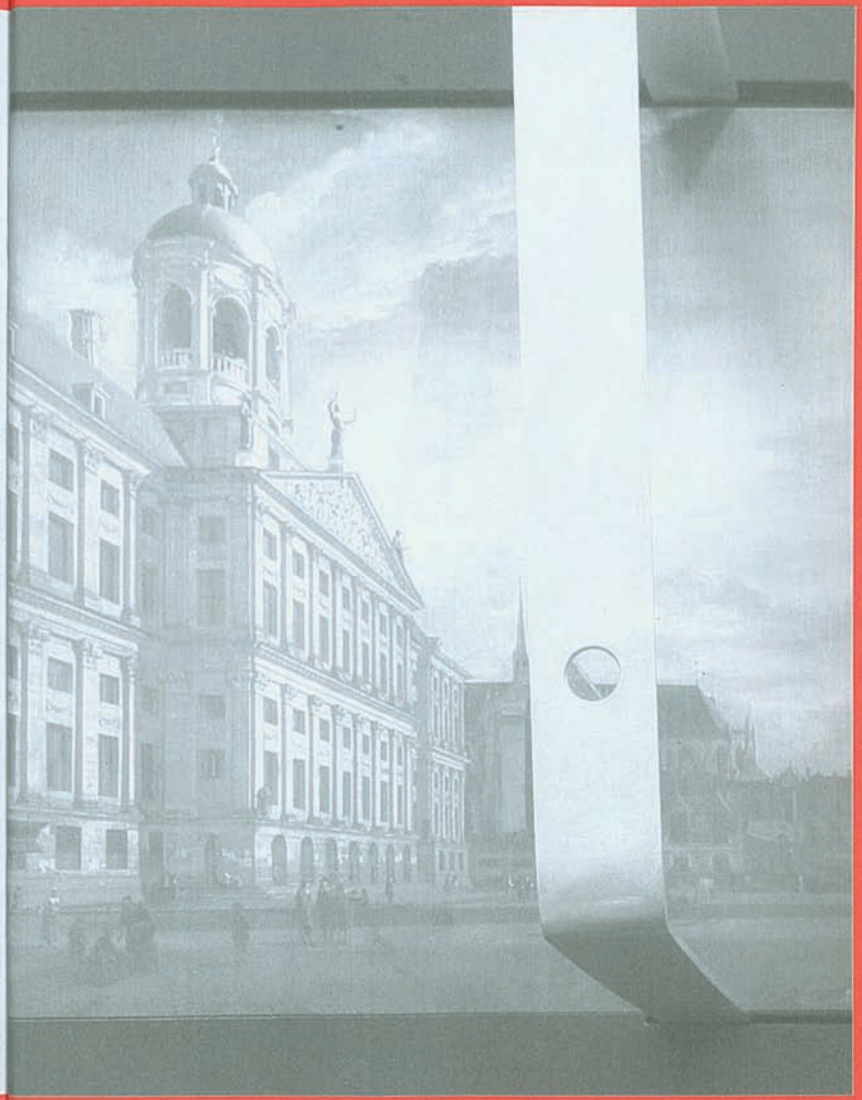

Jan van der Heyden uitvinder/ inventor

Fire!

RIJKSMUSEUM

NL/ENG

ZAAL 11/ROOM 11

Jan van der Heyden, 1637-1712 schilder en **uitvinder**

Jan van der Heyden was een multi-talent. Zijn vak was kunstschilder, maar daarnaast was hij ook heel succesvol als uitvinder en zakenman. Hij verbeterde het Amsterdamse straatverlichtingsysteem en boog zich over de techniek van baggermolens en kachels.
Zijn belangrijkste uitvinding was de slangbrandspuit. De brandspuit bestond al, maar Jan van der Heyden en zijn broer Nicolaas maakten deze doeltreffender. Zij ontwikkelden een beter pompsysteem en een leren brandslang, die brandweerlieden in staat stelde een brandhaard dicht te naderen.
Jan van der Heyden wist zijn uitvinding goed te verkopen: ter promotie van de slangbrandspuit publiceerde hij een boek over de voordelen ervan. Hij produceerde zijn spuit zelf, in een eigen fabriek, en leverde deze aan steden in binnen- en buitenland. Als brandmeester bestierde hij de gehele Amsterdamse brandweer. Zijn uitvindingen maakten hem een rijk man. Vanwege zijn veelzijdigheid wordt Jan van der Heyden wel de Nederlandse Leonardo da Vinci genoemd.

Jan van der Heyden, 1637-1712 artist and **inventor**

Jan van der Heyden was a man of many talents.
In addition to being an artist by profession, he was also a successful inventor and businessman. He improved Amsterdam's street lighting system and studied the mechanics of dredging mills and stoves.
His principal invention was the hosepipe fire engine. Fire engines already existed in his day, but Jan van der Heyden and his brother Nicolaas made them more effective. They developed a better system for pumping water and a leather hose, which enabled firemen to penetrate to the heart of the blaze.
Jan van der Heyden showed enormous flair in promoting his invention: to publicise his fire hose he produced a book explaining its advantages. He set up his own factory to manufacture the fire engine, supplying machines to towns in the Netherlands and abroad. As chief fire officer he also led the Amsterdam fire brigade. His inventions made him a wealthy man. Indeed, with his many talents Jan van der Heyden has been acclaimed as the Dutch Leonardo da Vinci.

De brand van het oude stadhuis in Amsterdam
7 juli 1652
Ets, gravure

Als 15-jarige jongen zag Jan van der Heyden het Amsterdamse stadhuis afbranden – een gebeurtenis die veel indruk op hem maakte. Toen hij zijn Brandspuitenboek schreef, nam hij deze brand als startpunt. Hij liet zien hoe ontoereikend het bluswerk in 1652 was. Het gebouw brandde, ondanks alle inspanningen, helemaal uit. Rechts liet Van der Heyden zijn fantasie de vrije loop: hoe zou het zijn gelopen als zijn eigen slangbrandspuit was gebruikt?

a

Fire engulfing the old town hall in Amsterdam
7 July 1652
Etching, engraving

Jan van der Heyden was 15 when he witnessed the fire at Amsterdam's town hall – an event that left a deep impression on him. When he wrote his book on firefighting he took this fire as his starting point. He showed how ineffective the machines had been in 1652. Despite everyone's efforts, the building was gutted. On the right, Van der Heyden gave his imagination free rein: what would have happened if his own invention had been used?

RP-P-OB-77.742

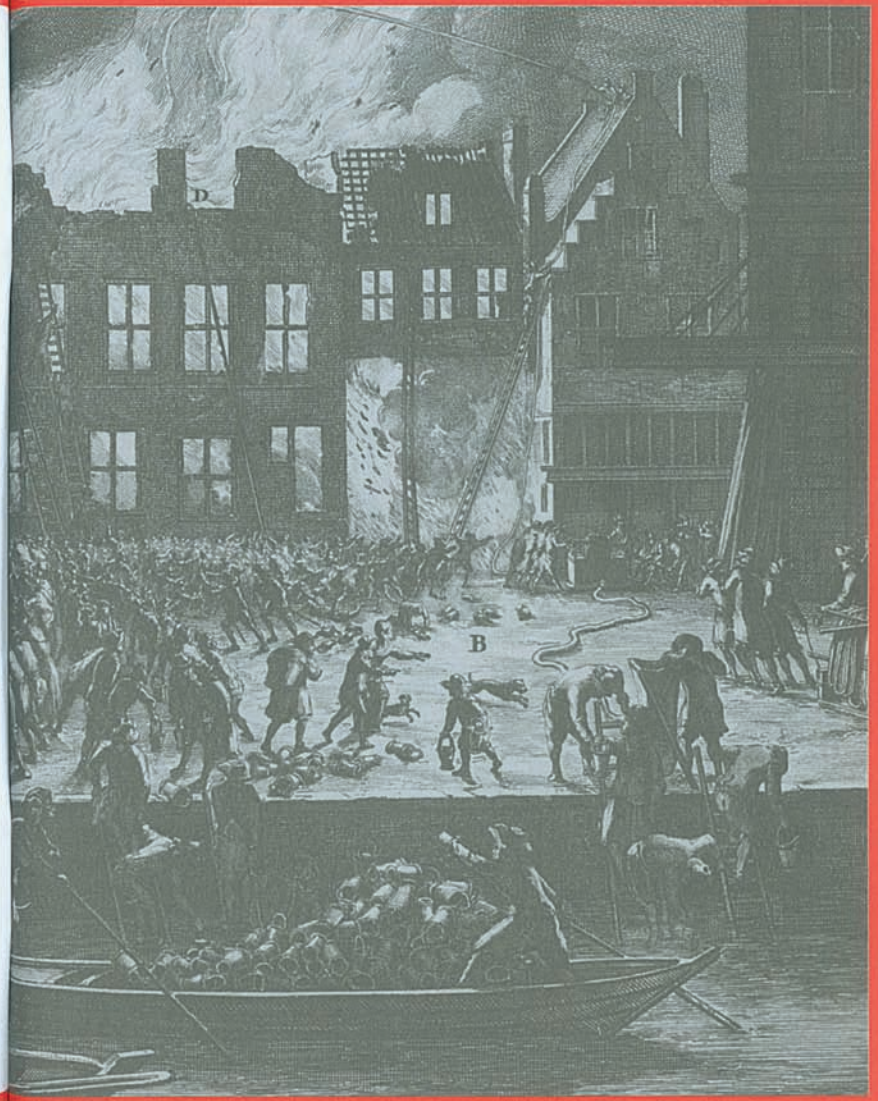

De oude en de nieuwe blusmethode met elkaar vergeleken
Pen in bruin, penseel in grijs en zwart en resten van zwart krijt

Van der Heyden zette de traditionele blusmethode en zijn eigen slangbrandspuit naast elkaar. Linksvoor staat de ouderwetse pomp: een groot watervat, dat met emmers werd gevuld. Op de pomp zit een vast mondstuk dat water spuit. Rechts Van der Heydens uitvinding, die het water direct oppompt. Met een lange slang kan de brandweerman diep in het brandende huis doordringen. Het inzetje toont twee aaneengeschakelde pompen.

b

A comparison of old and new firefighting methods
Pen and brown ink, brush and grey and black ink with remains of black chalk

Van der Heyden compared traditional firefighting methods with his new fire-hose. On the left in the foreground is an old-fashioned pump: a large barrel filled with buckets of water. A fixed nozzle is attached to the pump to project water. On the right stands Van der Heyden's invention, which pumps the water directly. The long hose enabled firemen to penetrate deep into the burning building. The insert shows two combined pumps.

RP-T-00-731

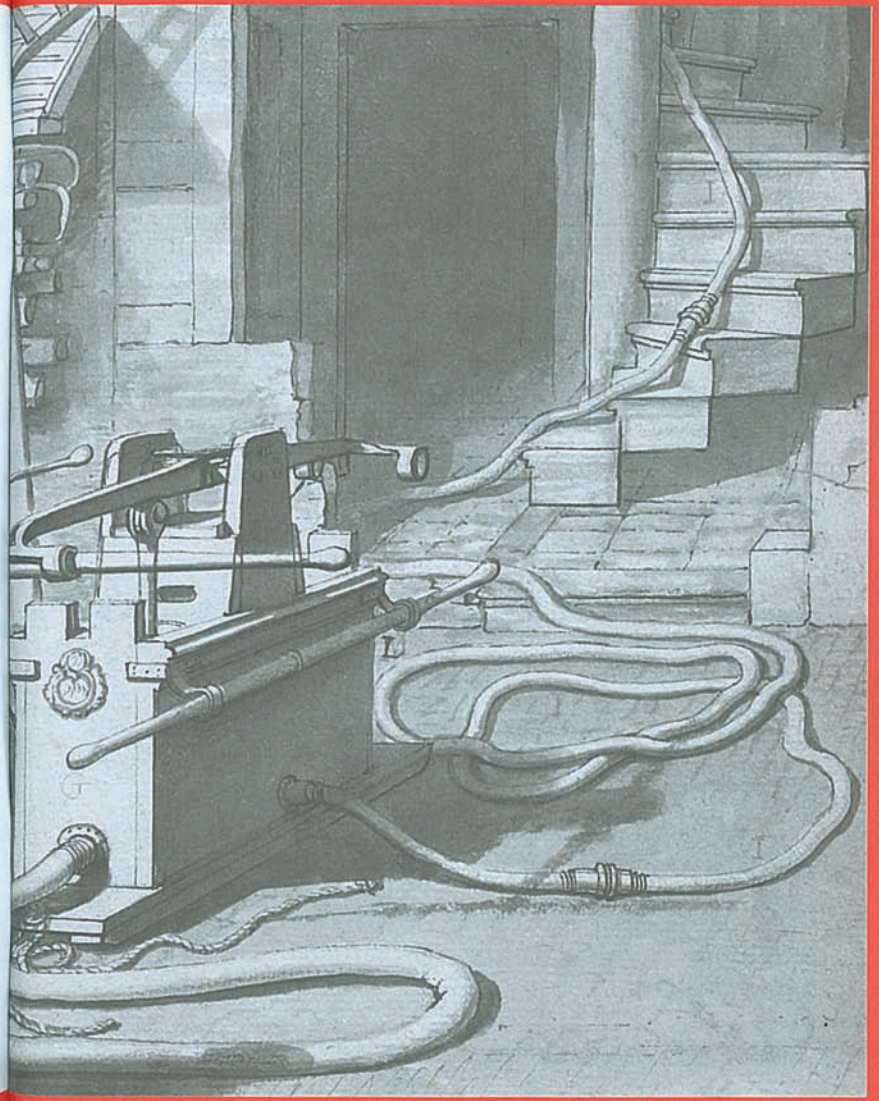

Blad met studies van brandweerlieden
Zwart krijt

Jan van der Heyden was geen geweldige figuurtekenaar. Hij had moeite met proporties en lichaamshoudingen en moest deze oefenen door te tekenen naar model. Waarschijnlijk stond één man model voor alle brandweermannen op dit vel. Van der Heyden gebruikte de middelste van de drie spuitende figuren bovenaan en de man met de schraag rechtsonder voor de tekening hiernaast.

C

Sheet with studies of firemen
Black chalk

Jan van der Heyden was not particularly good at drawing figures. He found proportions and poses difficult and practised these by drawing studies from life. All the firemen in this sheet of studies were probably modelled by the same man. Van der Heyden used the middle of the three firemen above, and the man with the trestle below right for the adjacent drawing.

Bruikleen/On loan from Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

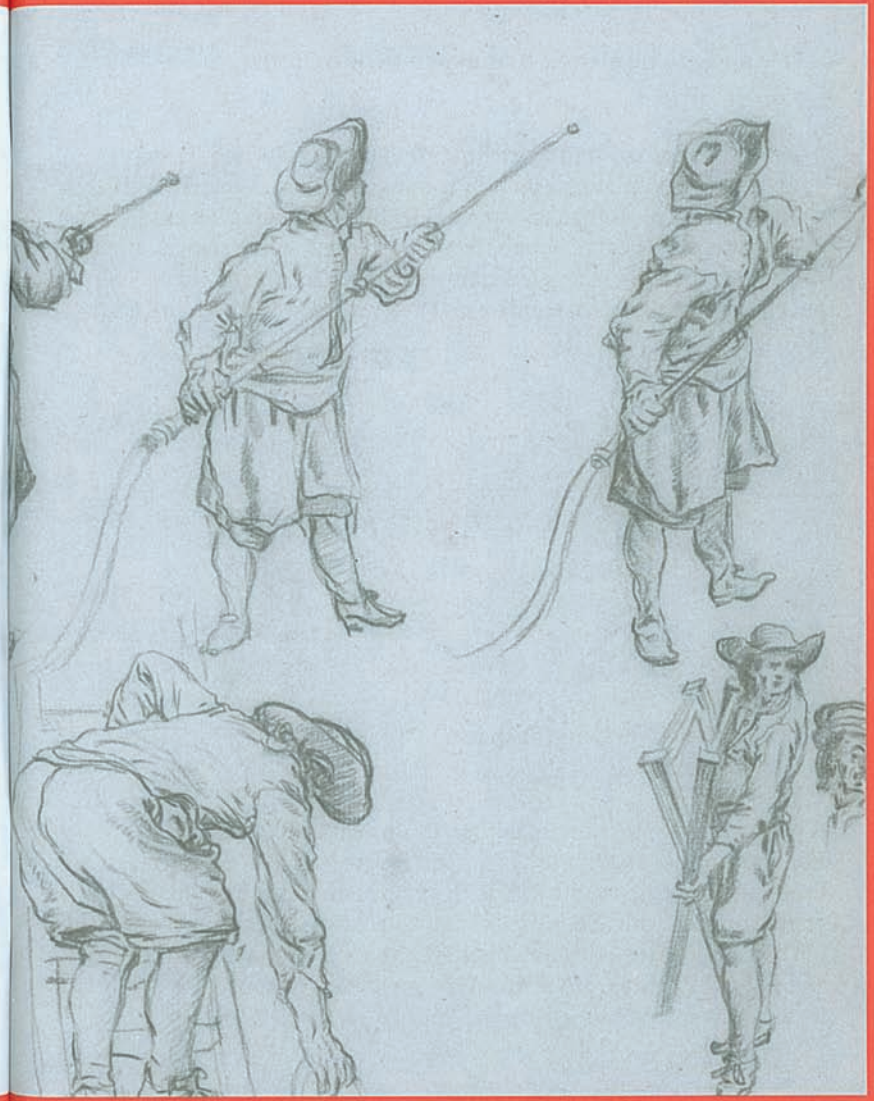

De oude en de nieuwe brandspuit in de praktijk
Ets, gravure

In een gefantaseerd stadsgezicht staat een huis in brand. Deze doorsnede van een brandend huis toont goed wat het verschil is tussen de traditionele bluswijze en Van der Heydens methode. De oude brandspuit links heeft een beperkte reikwijdte. Rechts staat de nieuwe spuit met zijn lange slangen. Brandweerlieden kunnen daarmee het huis binnendringen, maar ook vanaf de omringende daken het vuur bestrijden.

d

Old and new fire engine in use
Etching, engraving

A house is burning in an imaginary town. This cross-section of a burning house clearly shows the difference between traditional firefighting methods and Van der Heyden's method. The old fire engine on the left has a limited range. On the right is the new engine with its long hoses. These enabled firemen to penetrate the house, and to fight the fire from the roofs of surrounding houses.

RP-P-OB-77.741

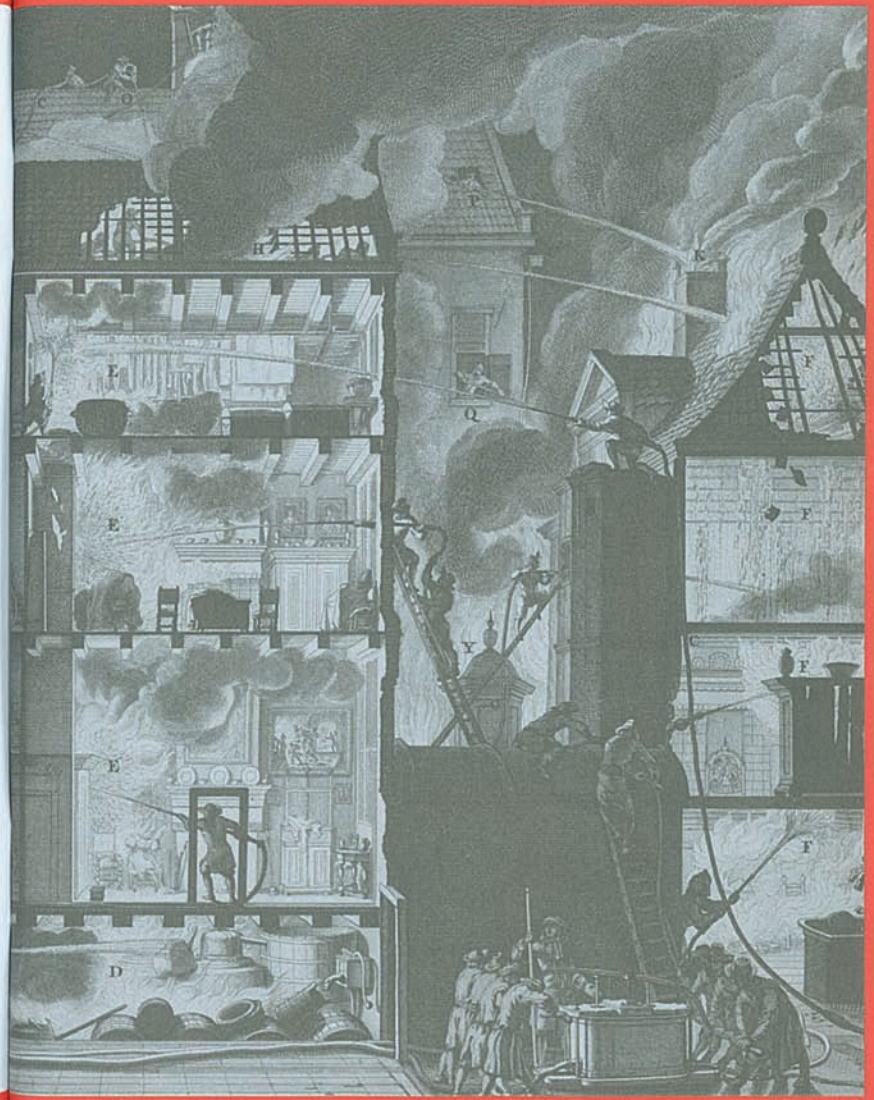

De oude en de nieuwe brandspuit in de praktijk
Ets, gravure

In een gefantaseerd stadsgezicht staat een huis in brand. Deze doorsnede van een brandend huis toont goed wat het verschil is tussen de traditionele bluswijze en Van der Heydens methode. De oude brandspuit links heeft een beperkte reikwijdte. Rechts staat de nieuwe spuit met zijn lange slangen. Brandweerlieden kunnen daarmee het huis binnendringen, maar ook vanaf de omringende daken het vuur bestrijden.

d

Old and new fire engine in use
Etching, engraving

A house is burning in an imaginary town. This cross-section of a burning house clearly shows the difference between traditional firefighting methods and Van der Heyden's method. The old fire engine on the left has a limited range. On the right is the new engine with its long hoses. These enabled firemen to penetrate the house, and to fight the fire from the roofs of surrounding houses.

RP-P-OB-77.741

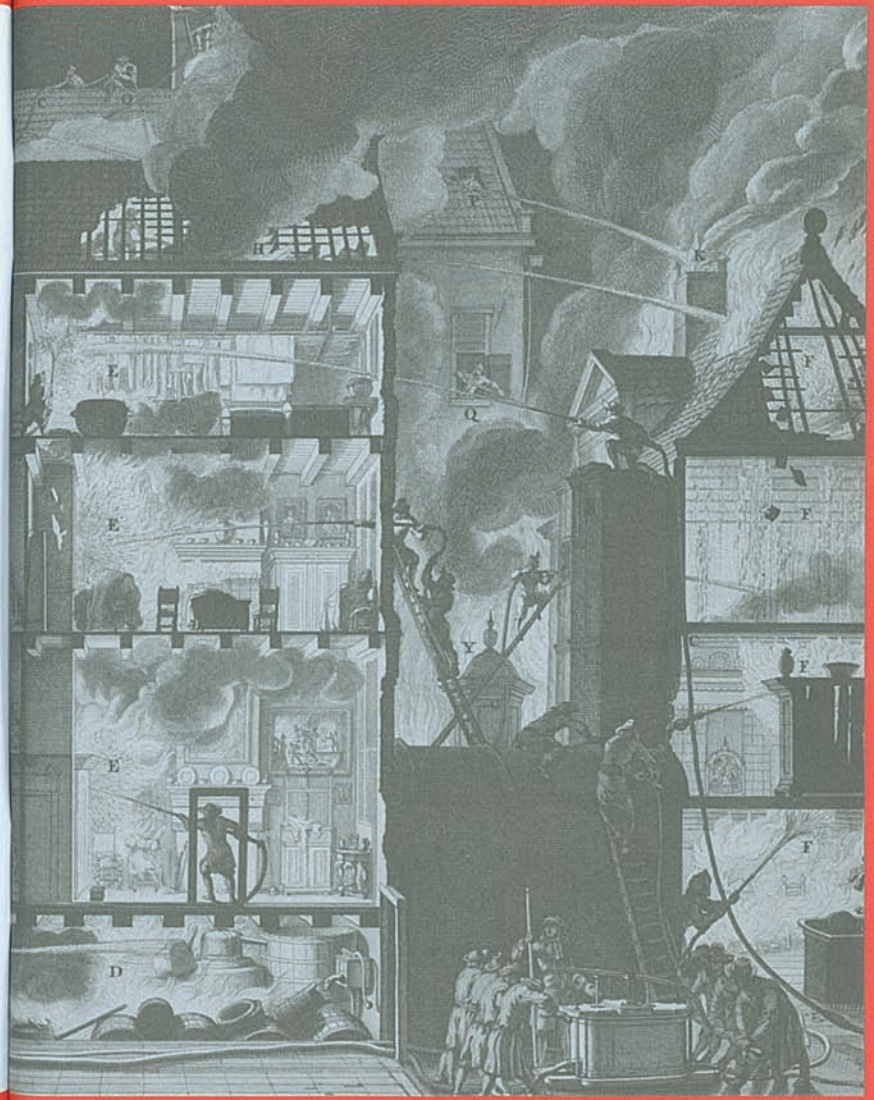

Brand aan de Oude Schans
5 december 1658
Ets, gravure

Meestal spelen de menselijke figuren een dienende rol op Van der Heydens tekeningen en prenten. Hij wilde vooral zoveel mogelijk van de brand zelf en het blussen ervan laten zien. Maar op deze prent staat menselijk leed centraal. In zijn boek beschreef hij wat hier gebeurde: een gevel stortte in en daarbij raakten verschillende mensen zwaar 'gequetst' en bleven 'vyf op de plaats dood'.

e

Fire on Oude Schans
5 December 1658
Etching, engraving

Figures play a secondary role in most of his Van der Heyden's prints and drawings. His main concern was to show the fire and how it was fought. However, in this print, he focuses on the terror caused by the blaze. The events are described in his book: the facade collapsed, resulting in injury to several people and the 'death of five at that place'.

RP-P-OB-77.743

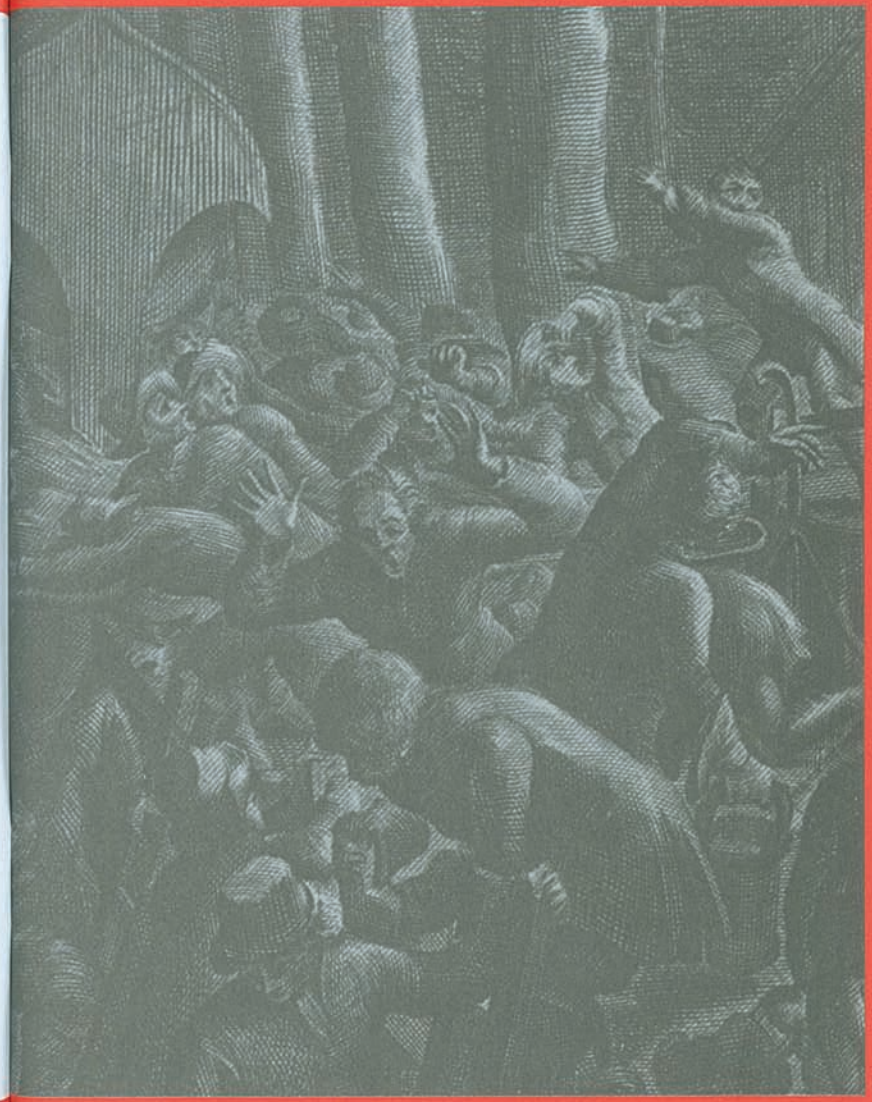

Brand van d'Admiraliteits oude Lÿnbanen
12 januari 1673
Ets, gravure

Vol trots vertelt Van der Heyden in zijn boek over het eerste succes van zijn uitvinding. Diverse brandspuiten en spuitgasten konden niet voorkomen dat de lijnbanen bij de Anthonispoort, in gebruik als magazijn, afbrandden. Van der Heydens pomp (rechts, bij F) werd pas laat ingezet, maar redde twee loodsen (E) en bluste vervolgens de rest van de brand. Volgens Van der Heyden wilde daarna niemand meer met de oude spuiten werken.

f

Fire at the old ropewalk in the Admiralty
12 January 1673
Etching, engraving

Van der Heyden proudly relates in his book how his invention was first used successfully. Numerous fire engines and hosemen were unable to prevent the ropewalks at Anthonispoort – then used as storage depots – from burning to the ground. Van der Heyden's pump (right, F) was deployed relatively late, but managed to save two of the buildings (E) and was used to fight the remainder of the blaze. After that, Van der Heyden claims, no one ever wanted to use the old machines again.

RP-P-OB-77.744

Een hevige brand tussen de Elandsstraat en de Elandsgracht
27 juli 1679
Pen in bruin, penseel in grijs en zwart, over sporen van zwart krijt, gehoogd met wit (gedeeltelijk geoxideerd)

In zijn Brandspuitenboek noemt Jan van der Heyden deze brand 'de grootste, die wy ooit binnen deeze Stad gezien hebben'. Vijftig huizen en looierijen in vier straten stonden in lichterlaaie. Van der Heydens brandbrigade wist de helft van de huizen te redden van de ondergang. Na deze dramatische brand verzochten de gilden het stadsbestuur om de oude brandspuiten te vervangen door nieuwe.

g

A fire raging between Elandsstraat and Elandsgracht
27 July 1679
Pen and brown ink, brush and grey and black ink, over traces of black chalk, with white (partially oxidised) highlights

Jan van der Heyden called this fire 'the largest that we ever saw in this city' in his book on firefighting. Fifty houses and tanneries in four streets were engulfed in flames. Van der Heyden's fire brigade managed to save half the houses from destruction. After this fire the guilds petitioned Amsterdam's burgomasters to replace the old fire engines with new machines.

RP-T-1899-A-4207

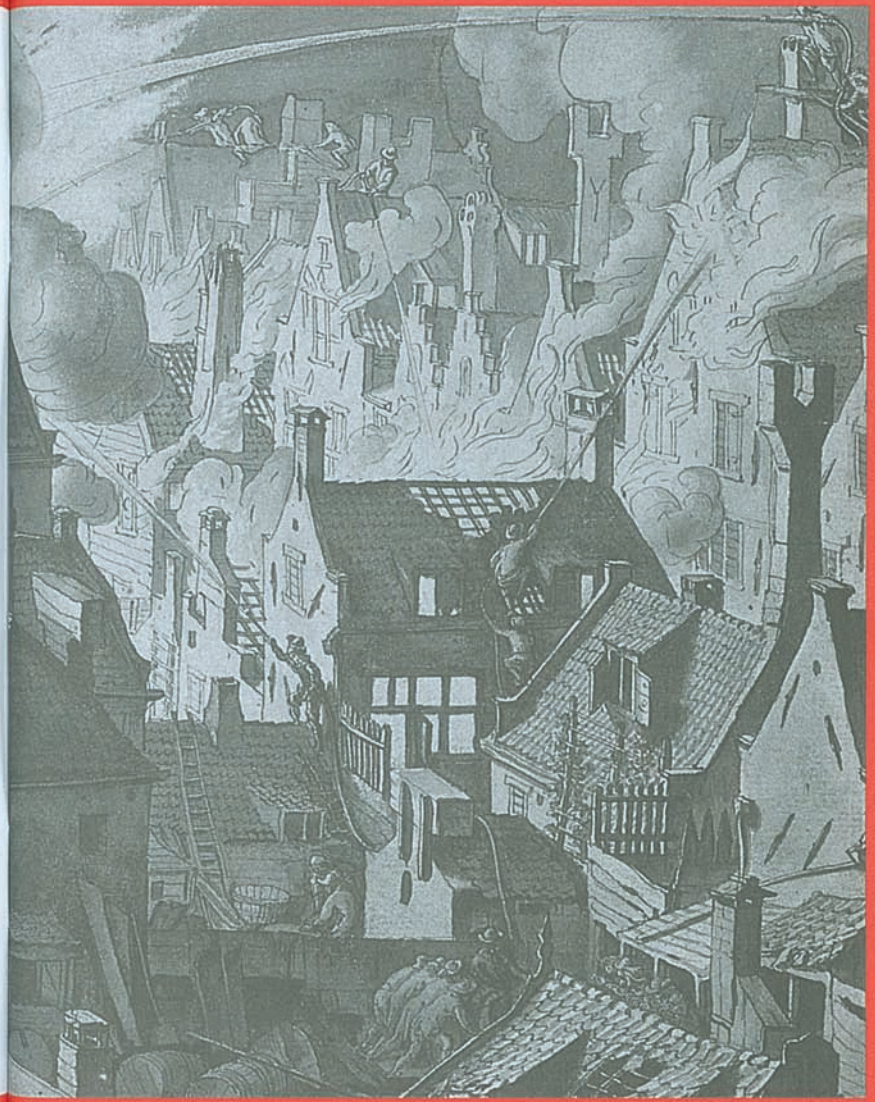

Brand in drie lijnbanen
24 juni 1680
Ets, gravure

Lijnbanen lagen vanwege het brandgevaar aan de rand van de stad. Voor het touwslaan waren immers brandbare materialen zoals teer en touw nodig. Wanneer brand uitbrak, was de ramp groot. En als ruziënde brandweerlieden elkaar dan ook nog tegenwerkten – zoals bij deze brand – was helemaal het einde zoek. Met zijn prent stelde Van der Heyden de gang van zaken aan de kaak.

h

Fire at three ropewalks
24 June 1680
Etching, engraving

Because of the risk of fire, ropewalks were situated on the town limits. Rope-making involved the use of inflammable materials, such as pitch and fibres. If a fire started, the results could be catastrophic. And if the firemen disagreed about what action to take and refused to work in coordination – as happened here – complete disaster followed. In this print, Van der Heyden raised the firefighting issues of his day.

RP-P-OB-77.745

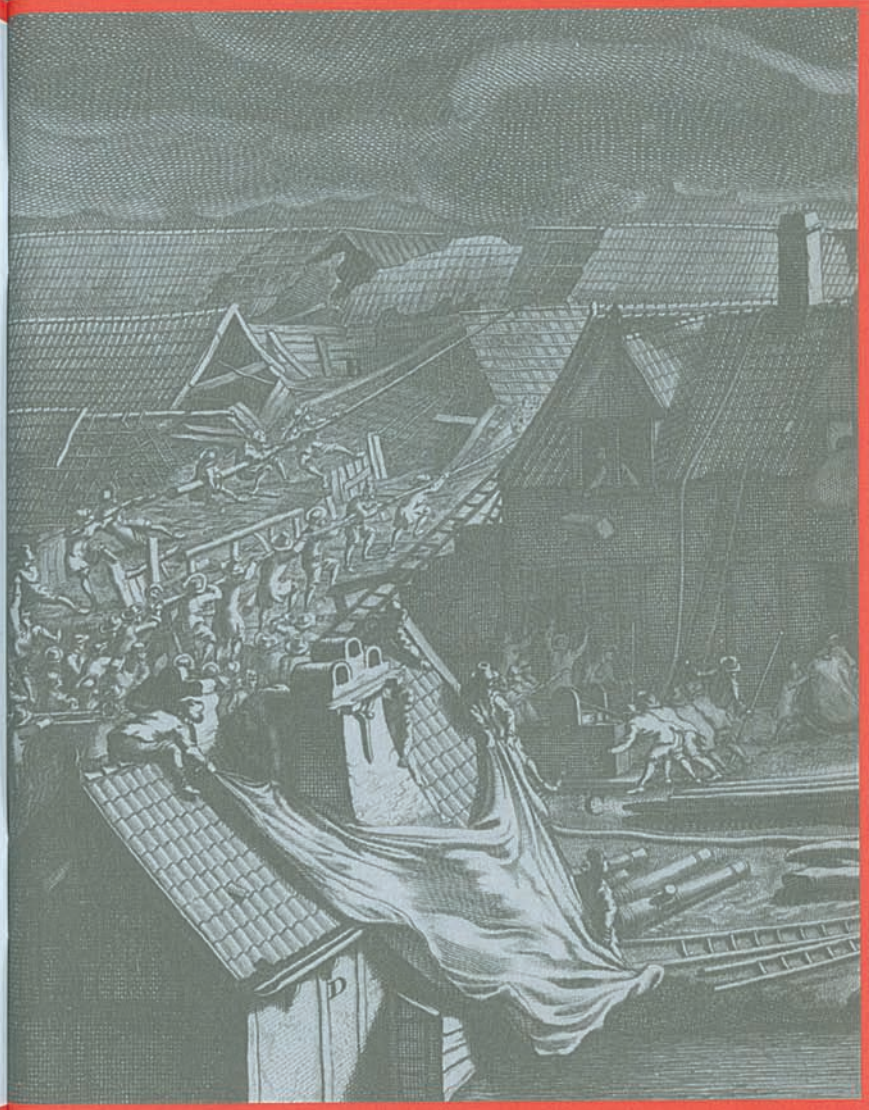

Drie door brand verwoeste lijnbanen
24 juni 1680
Pen in bruin, penseel in grijs en zwart over resten van zwart krijt

De tekening toont de drie lijnbanen ná het blussen. Een bres die links was geslagen bleek nergens voor nodig te zijn geweest. Het vuur was door het team van de gebroeders Van der Heyden op tijd de kop ingedrukt. Na deze gebeurtenis besloot het stadsbestuur de oude spuiten te vervangen door nieuwe en brandweerlieden te belonen, die met hun spuit als eersten bij een brand arriveerden.

Three ropewalks destroyed by fire
24 June 1680
Pen and brown ink, brush and grey and black ink over remains of black chalk

This drawing shows three ropewalks after a fire. A breach made on the left turned out to be unnecessary. The team led by the Van der Heyden brothers managed to subdue the fire in time. This success persuaded the burgomasters to replace the old fire engines with new machines, and to offer rewards to the firemen who brought their machines to the scene of a fire first.

RP-T-00-158

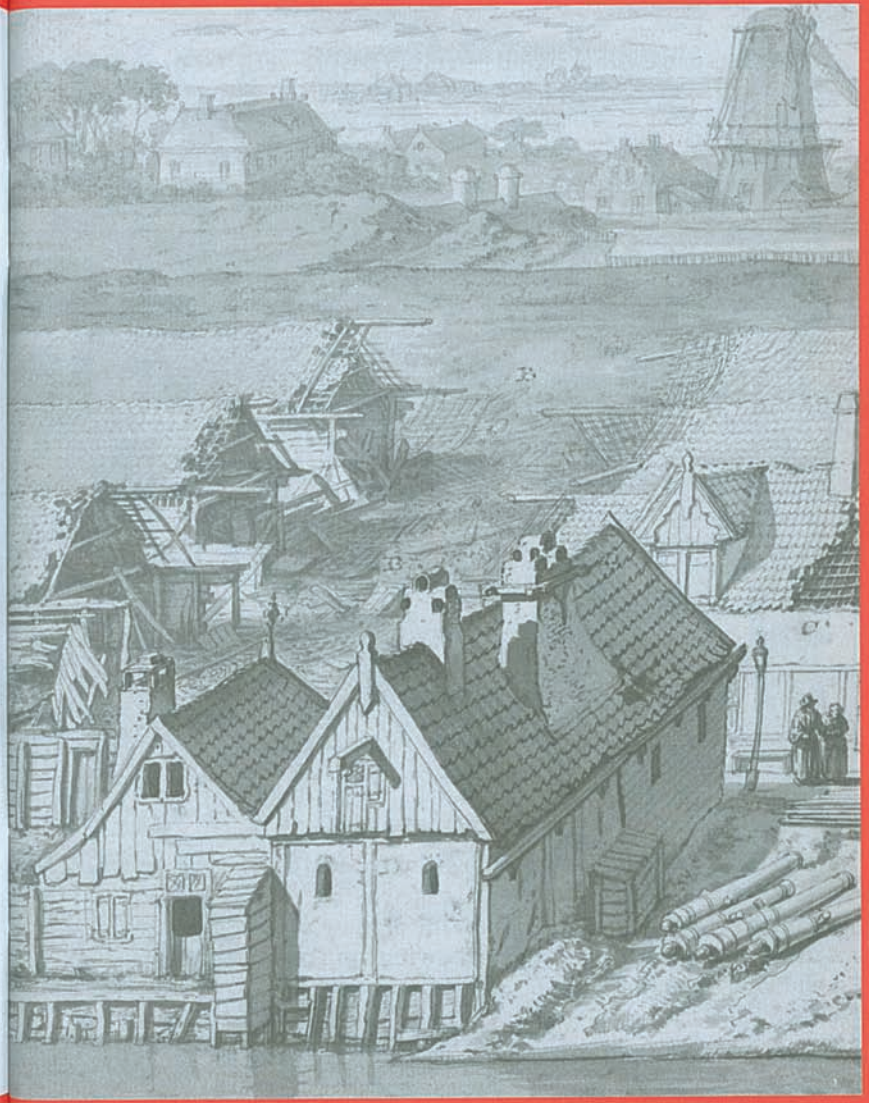

Schets van de door brand getroffen zeepziederij 'De Bruinvis'
18 april 1682
Zwart krijt

Deze twee tekeningen geven inzicht in Van der Heydens werkwijze. Na een brand maakte hij ter plaatse een krijttekening 'naar 't leven', waarop hij zo precies mogelijk vastlegde wat de schade was. Hier links hangt zo'n eerste tekening. Daarna maakte hij in zijn atelier op basis van zijn herinnering een tweede tekening (**k**), waarop hij de brand zelf in beeld bracht.

j

Sketch of the Bruinvis soap factory after the fire
18 April 1682
Black chalk

These two drawings provide an insight into Van der Heyden's method. After a fire he would make a chalk sketch 'from life' to show the damage as precisely as possible. One of these drawings is shown on the left. Later, he made a second drawing from memory at his studio showing the actual fire (**k**).

RP-T-1899-A-4209

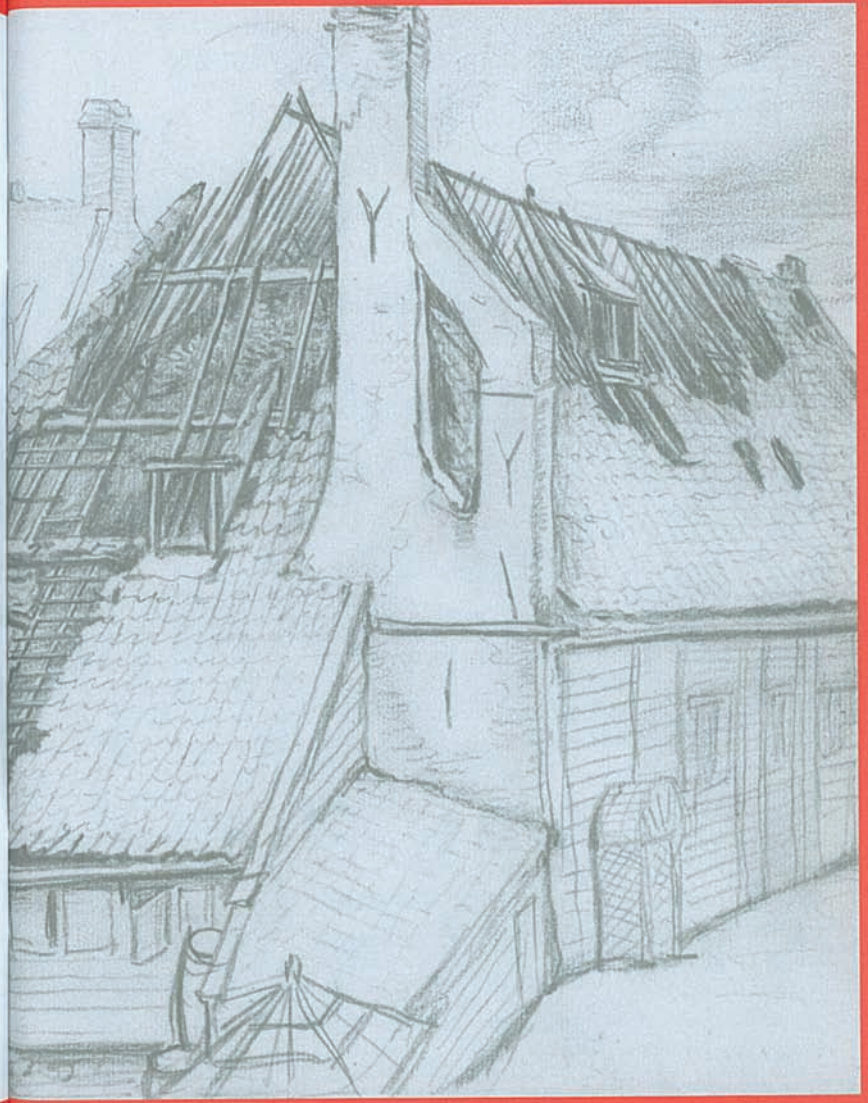

De brand in zeepziederij 'De Bruinvis'
18 april 1682
Pen in bruin, penseel in grijs en bruin, over resten van een schets in grafiet of zwart krijt, op lichtbruin papier

Deze weergave van de brand in een zeepziederij is gedetailleerder dan de eerste tekening (j) en het perspectief is net iets preciezer toegepast. Boven het gebouw hangen nog grote rookwolken, maar de brand is al geblust. De locatie is aangekleed met menselijke figuurtjes, die bezig zijn het vuur te bestrijden. Er staan nu planten in de tuin en de muren zijn begroeid.

k

The fire at the Bruinvis soap factory
18 April 1682
Pen and brown ink, brush and grey and brown ink, over remains of a graphite or black chalk sketch on light-brown paper

This picture of the fire at the soap factory provides a more detailed record than the first sketch (j), and the perspective is more accurate. Huge plumes of smoke still hang over the building, although the fire has already been extinguished. The scene is embellished with figures of people fighting the fire. There are plants in the garden and on the walls.

Bruikleen/On loan from Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam (legaat/bequest C.J. Fodor)

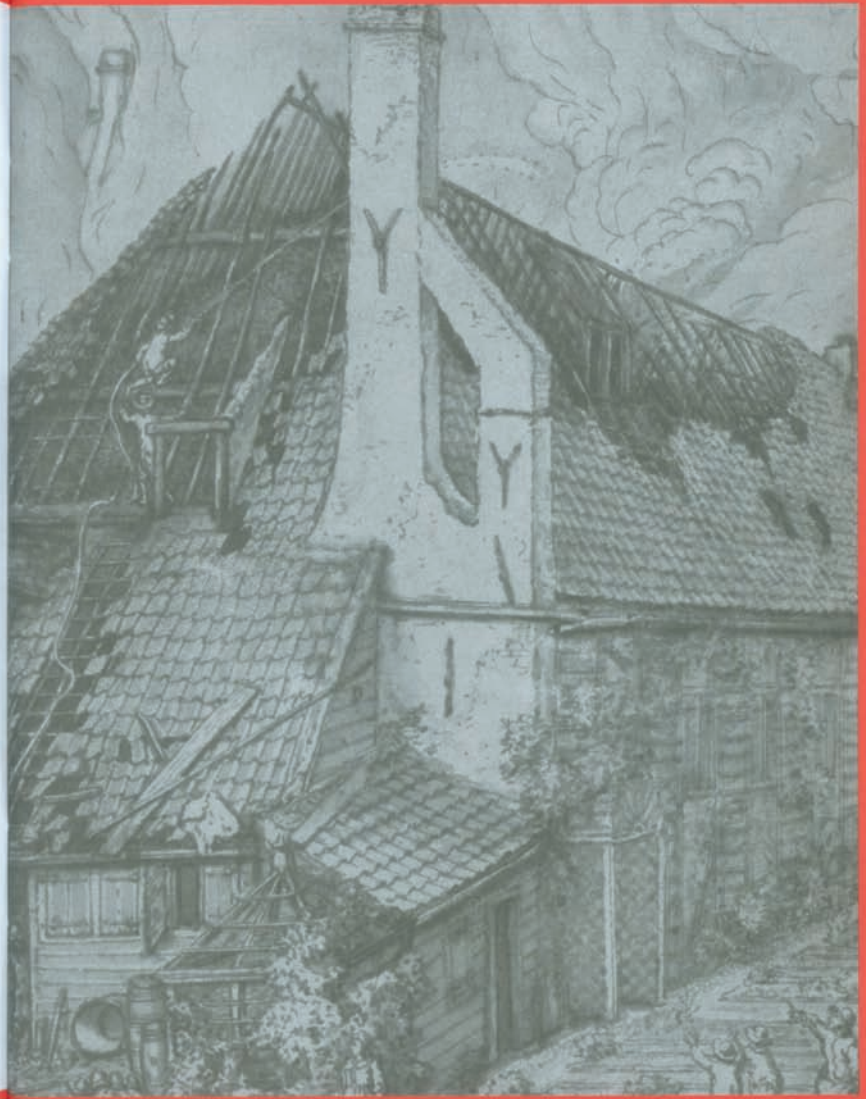

De verbrande achtergevel van een huis in de Goudsbloemstraat
25 november 1682
Zwart krijt

Deze brand in de Goudsbloemstraat had een bizar begin: een alchemist stookte zijn fornuis zo hoog op, dat de houten wand erachter begon te smeulen. Zijn huis en dat van de buren vatte vlam. Gelukkig was de slangbrandspuit snel ter plaatse, zodat de brand in korte tijd kon worden geblust. Niet lang daarna maakte Van der Heyden deze tekening, die een compleet uitgebrande zolder laat zien. Alleen de achtergevel staat nog rechtop.

Back of a house damaged by fire on Goudsbloemstraat
25 November 1682
Black chalk

This fire on Goudsbloemstraat started rather unusually: an alchemist raised the temperature of his stove so high that the wooden wall behind it began to smoulder. His house and that of his neighbour caught fire. Fortunately, the fire brigade arrived on time and the blaze was soon extinguished. A short while later Van der Heyden made this drawing showing the completely gutted attic. Only the back wall remained standing.

Bruikleen/On loan from Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

Twee door brand getroffen huizen in de Goudsbloemstraat
25 november 1682
Ets, gravure

Deze prent van de door brand getroffen panden aan de Goudsbloemstraat toont een andere situatie dan de voorbereidende tekening hiernaast. De zolder is nog grotendeels intact. In zijn Brandspuitenboek vertelt Van der Heyden dat vanaf 1682 in Amsterdam alleen nog maar zijn slangbrandspuit werd gebruikt. Misschien wilde hij de voordelen van zijn spuit benadrukken en zwakte hij daarom de ravage bij deze brand uit hetzelfde jaar wat af.

m

Two houses damaged by fire on Goudsbloemstraat
25 November 1682
Etching, engraving

This print of the fire on Goudsbloemstraat shows a different view of the incident than the adjacent preparatory sketch. Here the attic is still largely intact. In his book on firefighting Van der Heyden claims that his fire engine was the only type used in Amsterdam after 1682. Perhaps he wished to emphasise the advantages of his machine and therefore played down the damage caused by the fire, which took place in the same year.

RP-P-OB-77.746

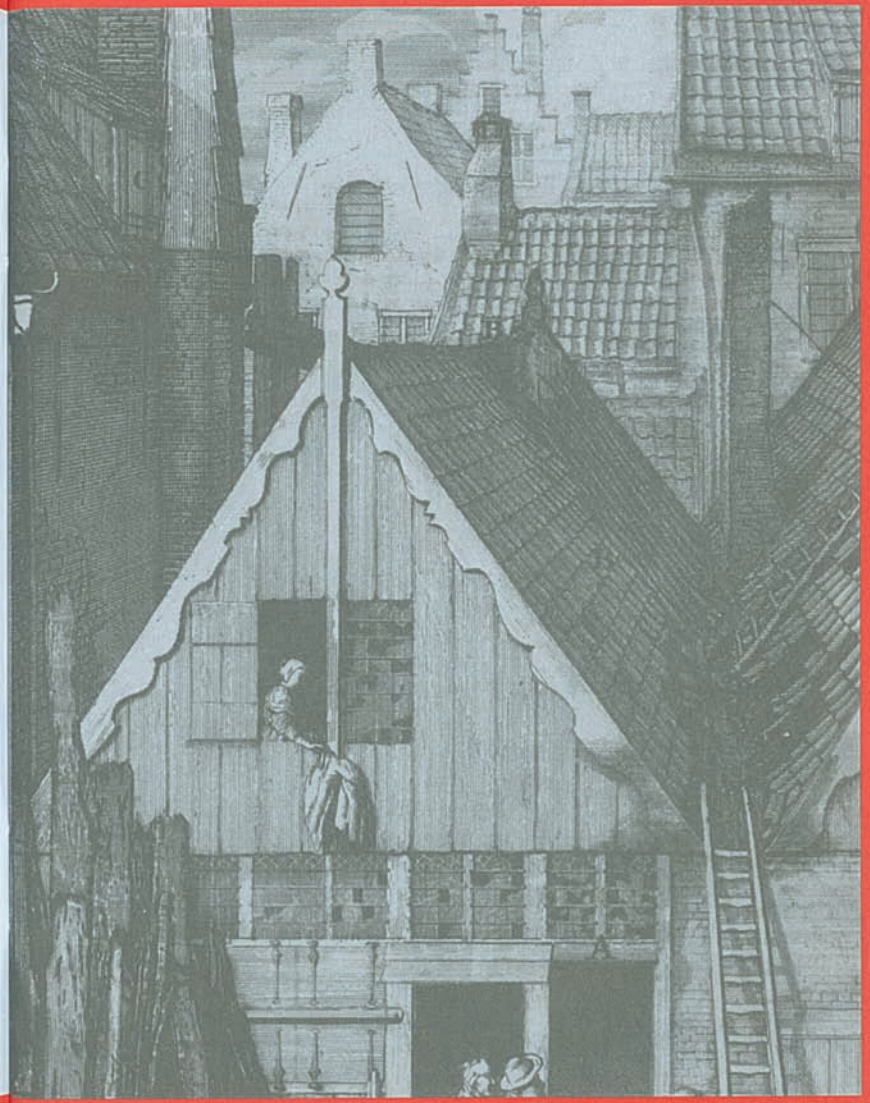

Een uitgebrand huis aan de Herengracht
25 april 1683
Rood krijt, kwadraatnet in grafiet

Deze tekening biedt een kijkje in de keuken van Jan van der Heyden als kunstenaar. Na een eerste krijtschets ter plekke maakte hij in zijn atelier deze uitgewerkte tekening. Het raster diende om het perspectief te perfectioneren, maar hielp ook bij het overbrengen in spiegelbeeld op een ander – groter – vel papier. Die derde tekening, aangekleed met figuren, werd de basis voor de uiteindelijke ets.

n

A house damaged by fire on Herengracht
25 April 1683
Red chalk, square grid in graphite

This drawing reveals how Jan van der Heyden approached his work as an artist. Having made a preliminary sketch at the scene of the fire, he completed this detailed drawing at his studio. He used a grid to ensure that the perspective was correct, and to help transfer the mirror image onto a larger sheet of paper. This third drawing, together with figures, formed the base for the final etching.

Bruikleen/On loan from Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam
(legaat/bequest C.J. Fodor)

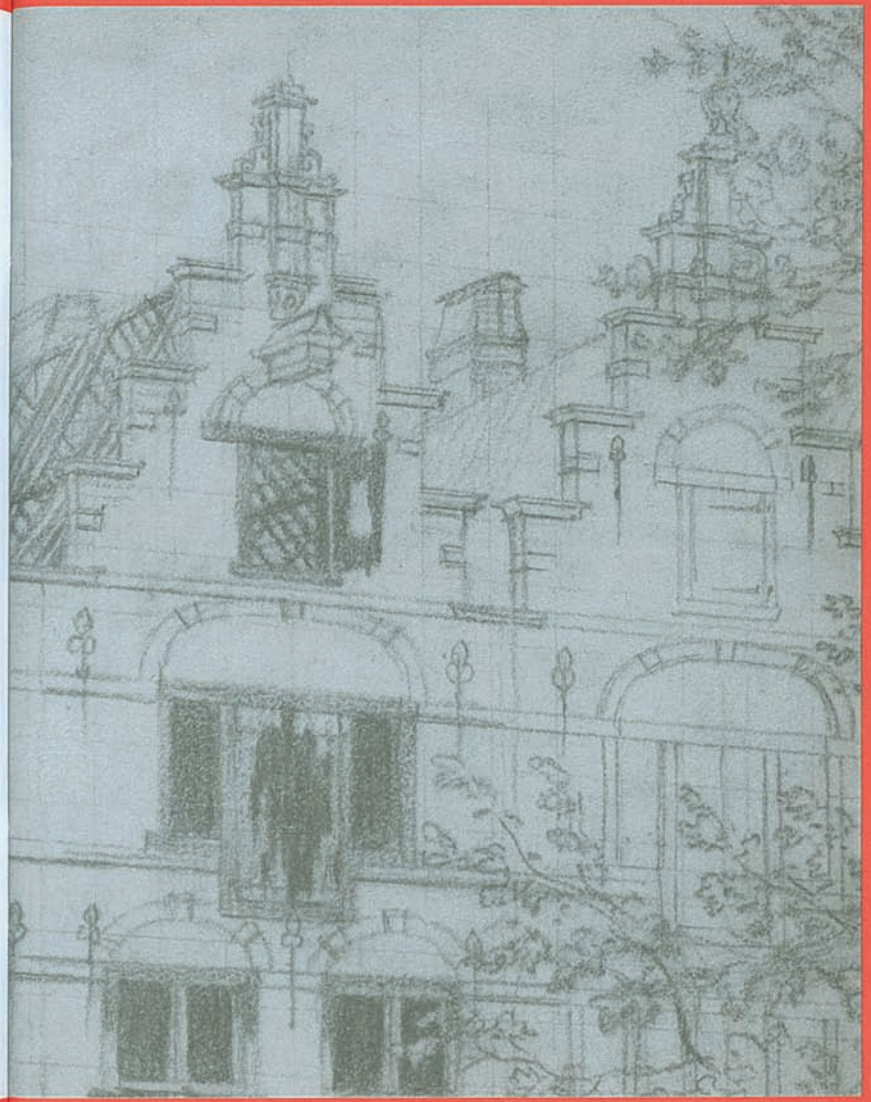

Een gedeeltelijk uitgebrand huis aan de Leidsegracht
12 januari 1684
Zwart krijt, penseel in grijs en zwart, pen in bruin

Schaatsers en converserende figuren op de Leidsegracht
12 januari 1684
Pen in bruin, penseel in grijs, zwart krijt

Van der Heydens werkwijze om prenten te maken is zorgvuldig, zo niet omslachtig te noemen. Deze reeks laat zien dat zijn werkproces vele stappen kende. Op basis van zijn eerste krijtschets tekende hij aan zijn werktafel een nette versie (**o**). Hiervan maakte hij een tegendruk (**p**), door de tekening met een ander vel papier door een pers te halen. Daarna voorzag hij met een penseel de linker tekening van schaduwen.

o

p

A house partially destroyed by fire on Leidsegracht
12 January 1684
Black chalk, brush and grey and black ink, pen and brown ink

Skaters and figures conversing on Leidsegracht
12 January 1684
Pen and brown ink, brush and grey ink, black chalk

Van der Heyden was meticulous when he made his prints, perhaps even laborious. This series reveals the various stages his method involved. He used his first chalk sketch to make a preliminary neat version at his studio (**o**). He made a print on a separate sheet by passing this through a press, producing a mirror image (**p**). He then added shadow to the drawing on the left with brush and ink.

RP-T-1899-A-4210/RP-T-00-159

Een gedeeltelijk uitgebrand huis aan de Leidsegracht
12 januari 1684
Ets, gravure

Op de tegendruk (p) vulde Van der Heyden zijn compositie met figuurtjes. Daarna schoof hij beide voorbereidende fasen ineen. In deze uiteindelijke prent (q) bevolken de figuren van de tegendruk als het ware de linker tekening. Er staan schaatsers op het ijs. Zo liet Van der Heyden zien dat zijn brandspuit ook goed functioneerde bij strenge vorst.

q

A house partially destroyed by fire on Leidsegracht
12 January 1684
Etching, engraving

In the mirror-image print (p) Van der Heyden added figures. After which he combined the two preparatory drawings. In this final print (q) the figures in the mirror image appear against the building shown on the left, and skaters are shown on the ice. Van der Heyden clearly wished to show that his machine worked just as well when the canals were frozen.

RP-P-OB-77.747

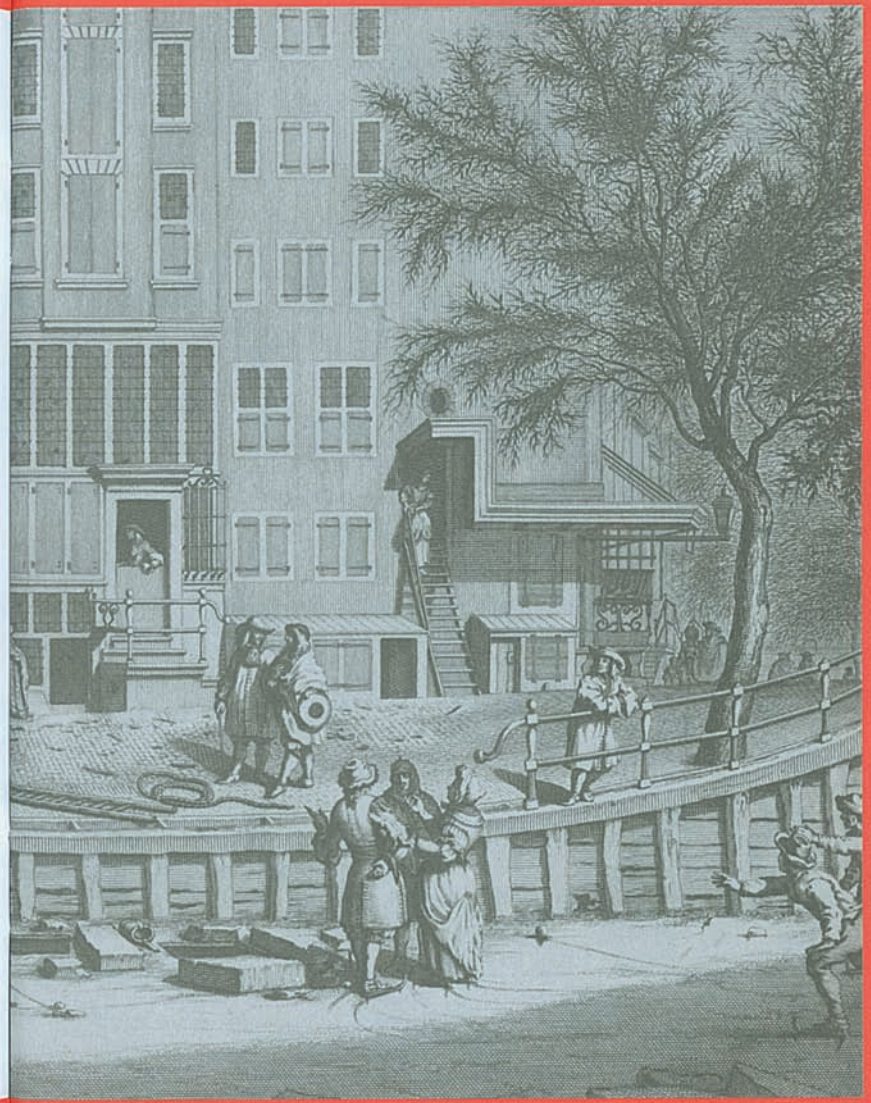

Een uitgebrand huis aan de Bloedstraat
20 juli 1684
Grafiet en zwart krijt, penseel in grijs, de figuren met de pen in bruin en penseel in grijs

Vier gezinnen woonden in dit huis aan de Bloedstraat. De kleermaker, die op de begane grond zijn werkplaats had, merkte pas dat boven hem het huis is brand stond toen de buren hem kwamen waarschuwen. Van der Heydens slangbrandspuit zorgde dat de schade beperkt bleef. Op deze tekening – de voorbereiding van de uiteindelijke prent – lijkt de rust te zijn weergekeerd in het uitgebrande huis.

r

A house damaged by fire on Bloedstraat
20 July 1684
Graphite and black chalk, brush and grey ink, figures in pen and brown ink, and brush and grey ink

Four families lived in this house on Bloedstraat. The tailor whose workshop was on the ground floor, only realised that the building was on fire when the neighbours came to warn him. Van der Heyden's machine ensured that the damage was limited. In this drawing, a preparatory sketch for the later print, the conflagration seems to be over in the gutted house.

Bruikleen/On loan from Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam (legaat/bequest C.J. Fodor)

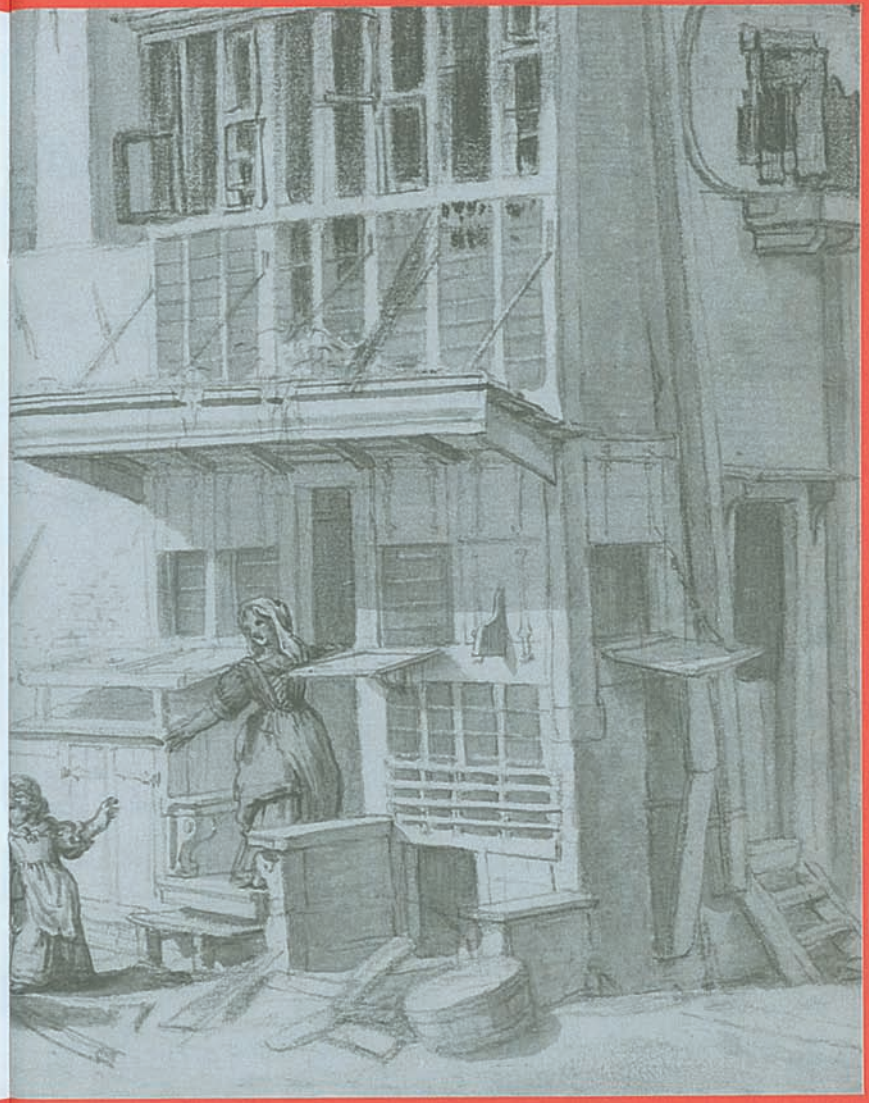

Een uitgebrand VOC-schip voor de timmerwerf op Oostenburg
14 mei 1690
Pen in bruin, penseel in grijs, over een schets in grafiet of zwart krijt

Deze tekening diende als voorbereiding voor de laatste ets in het Brandspuitenboek. Hierbij deed Van der Heyden geen moeite om te voorkomen dat de prent het spiegelbeeld werd van de tekening. Misschien vond hij dat bij een symmetrisch gebouw en schip niet nodig. Deze tekening werd dus direct overgebracht op de etsplaat, door met een metalen stift de lijnen door te drukken.

S

A VOC ship damaged by fire before Oostenburg wharf
14 May 1690
Pen and brown ink, brush and grey ink, over a graphite or black chalk sketch

This is a preparatory sketch for the last print in Van der Heyden's firefighting book. Here he made no effort to prevent the print showing the mirror image of the drawing. Perhaps he considered it unnecessary given the symmetry of the building and ship. In fact the drawing was transferred directly onto the metal plate, by incising the lines with a burin.

Bruikleen/On loan from Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

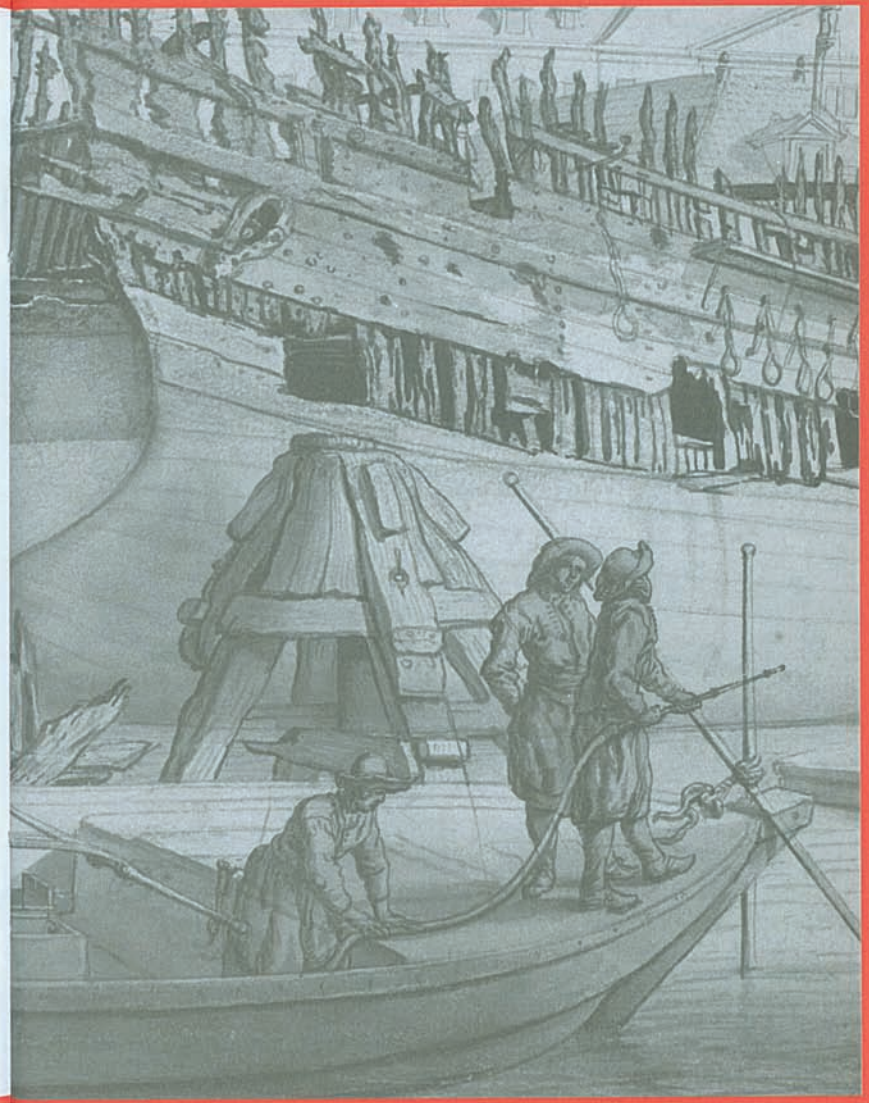

Twee modellen brandspuiten aan de waterkant
Pen in zwart en grijs, penseel in grijs, sporen van zwart krijt

Ook nadat hij al lang en breed in en buiten Amsterdam in gebruik was genomen, bleef Van der Heyden zijn brandspuit ontwikkelen. Deze tekening laat zien dat hij het zuigsysteem om water uit de gracht te pompen perfectioneerde. Was eerst een aparte zuigpomp nodig, in het hier gedemonstreerde model – te zien in twee varianten – waren zuigpomp en brandspuit verenigd in één apparaat.

t

Two models of fire engines at the waterside
Pen and black and grey ink, brush and grey ink, traces of black chalk

Van der Heyden continued to develop his fire engine even after it had been widely adopted in Amsterdam and elsewhere. This drawing shows how he perfected the pump mechanism for extracting water from the canal. While his first machine used a separate pump, the model shown here, illustrated in two variations, combined the pump and the water dispenser in a single apparatus.

RP-T-1882-A-190

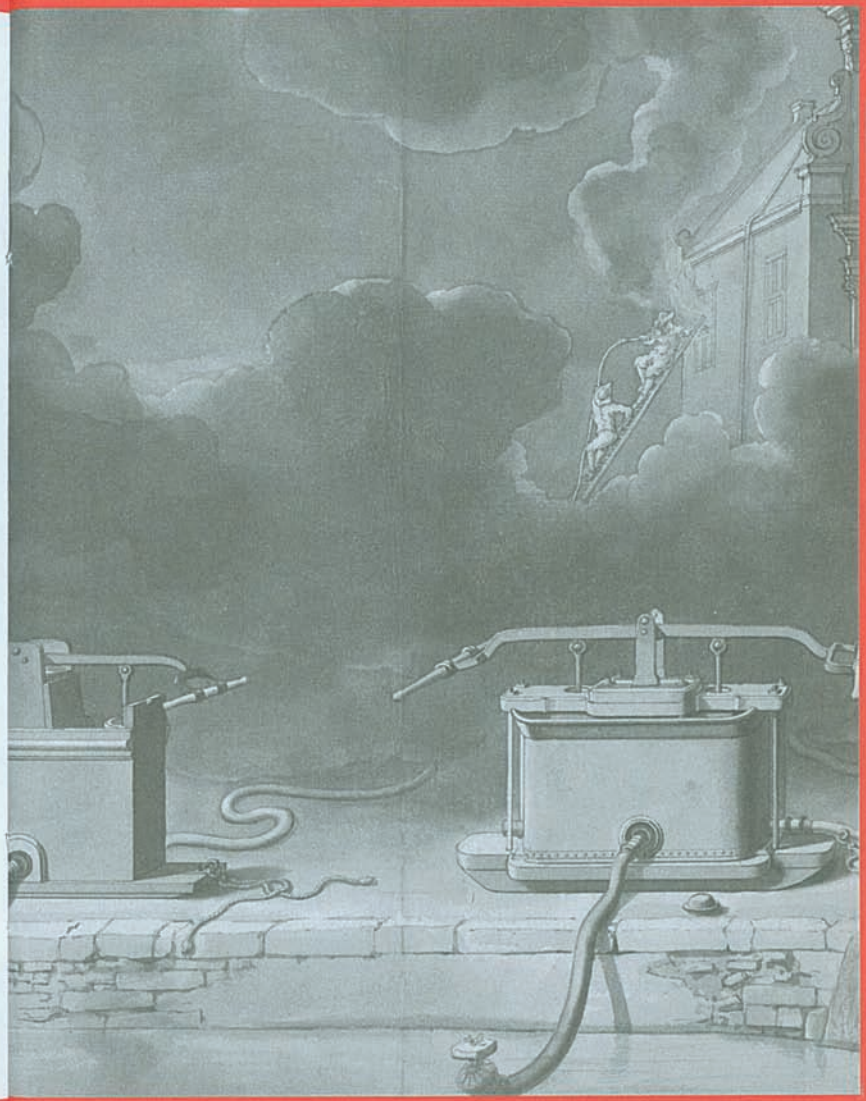

Een door brand verwoest pakhuis of een stokerij
Zwart krijt, penseel in grijs en zwart, hier en daar gehoogd
met witte dekverf (geoxideerd)

Van de brand in dit gebouw is geen beschrijving terug te vinden in het Brandspuitenboek. Misschien vond de brand plaats na de publicatie in 1690 en maakte Van der Heyden gewoontegetrouw een gedetailleerde tekening. Hij maakte er veel werk van. Deze tekening van een puinhoop is een van de mooiste die van hem bekend zijn.

u

A distillery or warehouse destroyed by fire
Black chalk, brush and grey and black ink, occasional
white highlights (oxidised)

No description of the fire in this building is given in Van der Heyden's firefighting book. Perhaps the incident occurred after it was published in 1690 and the detailed drawing was simply made for the record. The artist put considerable effort into the sketch. This depiction of a ruin is one of the finest by Van der Heyden.

RP-T-1884-A-347

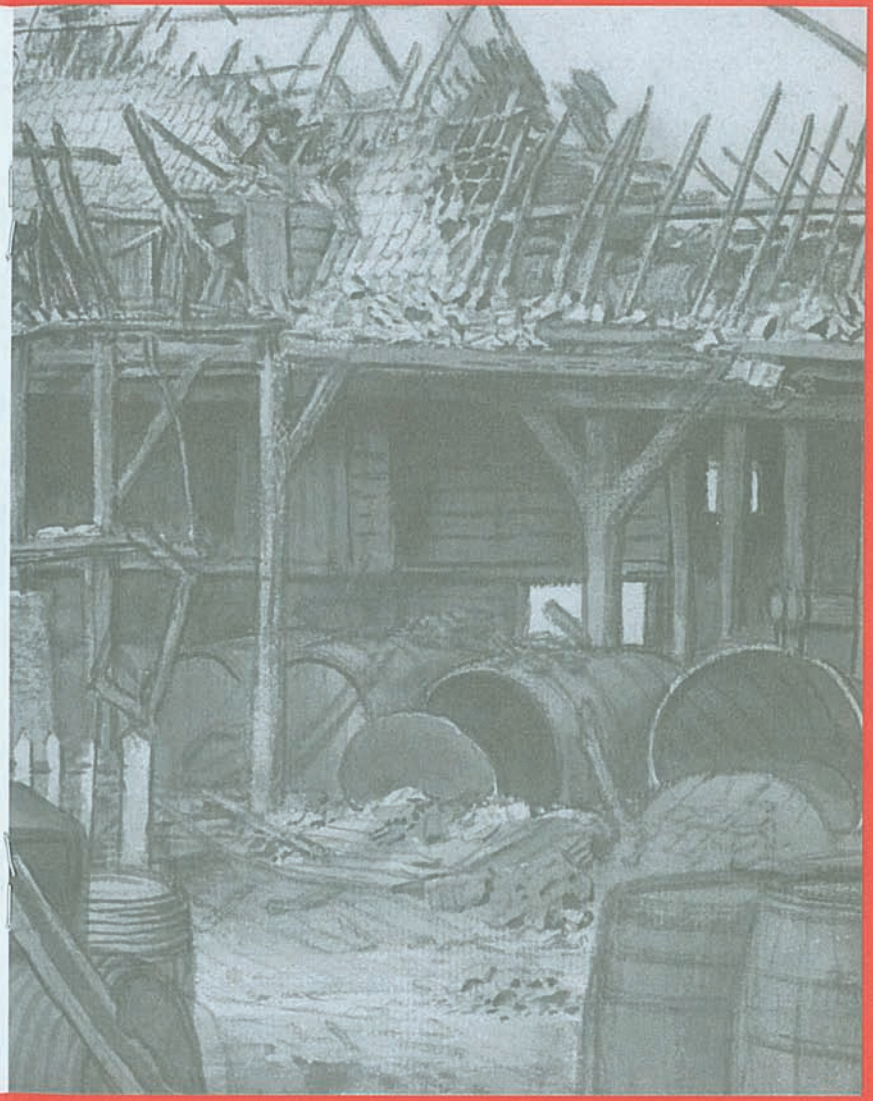

Een demonstratie van brandspuiten aan de voet van het monument ter herinnering aan 'The Great Fire' in Londen
Pen in zwart en bruin, penseel in grijs

Een scène van een geheel andere orde: brandweerlieden aan het werk in Londen. Terwijl het water uit een kelder wordt opgepompt (links), blussen spuitgasten met ellenlange slangen het vuur boven in een toren. Dit is – hoe toepasselijk – het monument ter herdenking van de grote brand van 1666. Waarom Van der Heyden deze fantasie op papier zette, is onbekend. Misschien dacht hij erover om de Britse markt te gaan veroveren?

V

A demonstration of fire engines at the monument to the Great Fire of London
Pen and black and brown ink, brush and grey ink

Quite a different scene is presented in this illustration of firemen at work in London. While the water is being pumped up from a cellar (left), hosemen fight the fire with long hoses high up in a tower. The tower – appropriately – is the Monument erected to commemorate the Great Fire of London of 1666. Why Van der Heyden drew this imaginary scene is unknown. Perhaps he intended to sell his machines in Britain?

Bruikleen/On loan from Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

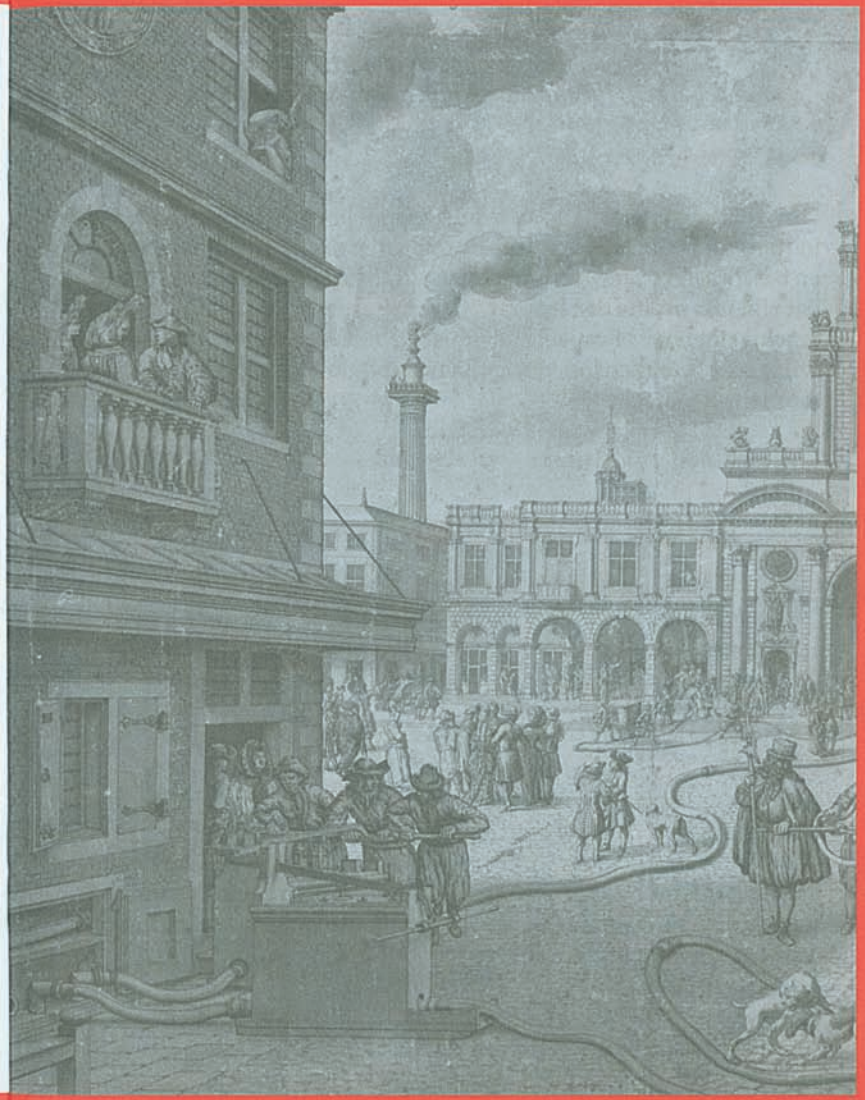

Beschryving der nieuwlyks uitgevonden en geoctrojeerde slang-brand-spuiten, en haare wyze van brand-blussen
Amsterdam
Uitgave Erven Jan van der Heyden, 1735

Om zijn slangbrandspuit aan te prijzen, publiceerde Jan van der Heyden in 1690 dit boek. Hij vergeleek de oude met de nieuwe blusmethode en beschreef zo'n tachtig branden vanaf 1652. Het boek maakt duidelijk dat zijn uitvinding de bluspraktijk verbeterde en de kosten omlaag bracht. Het boek bevat géén technische beschrijving: Van der Heyden wilde niet het risico lopen dat zijn uitvinding ondeugdelijk zou worden nagemaakt.

W

Beschryving der nieuwlyks uitgevonden en geoctrojeerde slang-brand-spuiten, en haare wyze van brand-blussen
(Description of the newly invented and patented hose fire engine and its use in firefighting), Amsterdam
Published by heirs of Jan van der Heyden, 1735

Jan van der Heyden produced this book in 1690 to publicise his hose fire engine. In it he compared old and new methods of fighting fires, describing around eighty fires in the period after 1652. The book shows how methods improved with the introduction of his fire engine, and how it reduced costs. It contains no technical specifications: Van der Heyden was careful to prevent his invention being 'inappropriately' copied.

Bruikleen/On loan from Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam

BESCHRYVING
Der nieuwlyks uitgevonden en geoctrojeerde
SLANG-BRAND-SPUITEN,
EN
Haare wyze van BRAND-BLUSSEN,
Tegenwoordig binnen Amsterdam in gebruik zijnde.
Behelzende wijders aanwijzing van 't verschil tusschen haare uitwerking, en die van d'oude Blus-gereedschappen en Spuiten; zo uit de Werktuigen zelve, als uit de blussing der Branden, welke binnen deeze Stad, onder 't gebruik van beyde, zyn voorgevallen.
Nevens Beschrijving der Brand-ordres van de Stad Amsterdam.
Door der zelver Inventeur
JAN VANDER HEIDEN,
EN
JAN VANDER HEIDEN de Jonge,
Generaale Brandmeesters der Stad Amsterdam.
TWEEDE DRUK.

t'AMSTERDAM,
Gedrukt voor de Erfgenaamen van JAN VANDER HEIDEN.
A°. 1735.

Krommeniedijker slangbrandspuit
Hout, koper, ijzer, na 1724

Van der Heydens slangbrandspuit is nog lang geproduceerd. Dit exemplaar werd in Krommenie aangeschaft na een grote brand in 1724, en is tot 1928 in gebruik gebleven. Het is de verbeterde versie van de brandspuit, die zowel water kan opzuigen als persen. De pomp kon gemakkelijk worden verplaatst, maar om hem tijdens gebruik stabieler te maken, zijn de wielen afneembaar.

X

Krommeniedijk hose fire engine
Wood, brass, iron, after 1724

Van der Heyden's hose fire engine continued to be manufactured for many years. This model was acquired in Krommenie following a major fire in 1724, and remained in use until 1928. It is the improved version of the fire engine, both pumping and ejecting water. It was easy to move and to make it more stable when operating, the wheels are detachable.

Bruikleen/On loan from Brandweermuseum, Hellevoetsluis

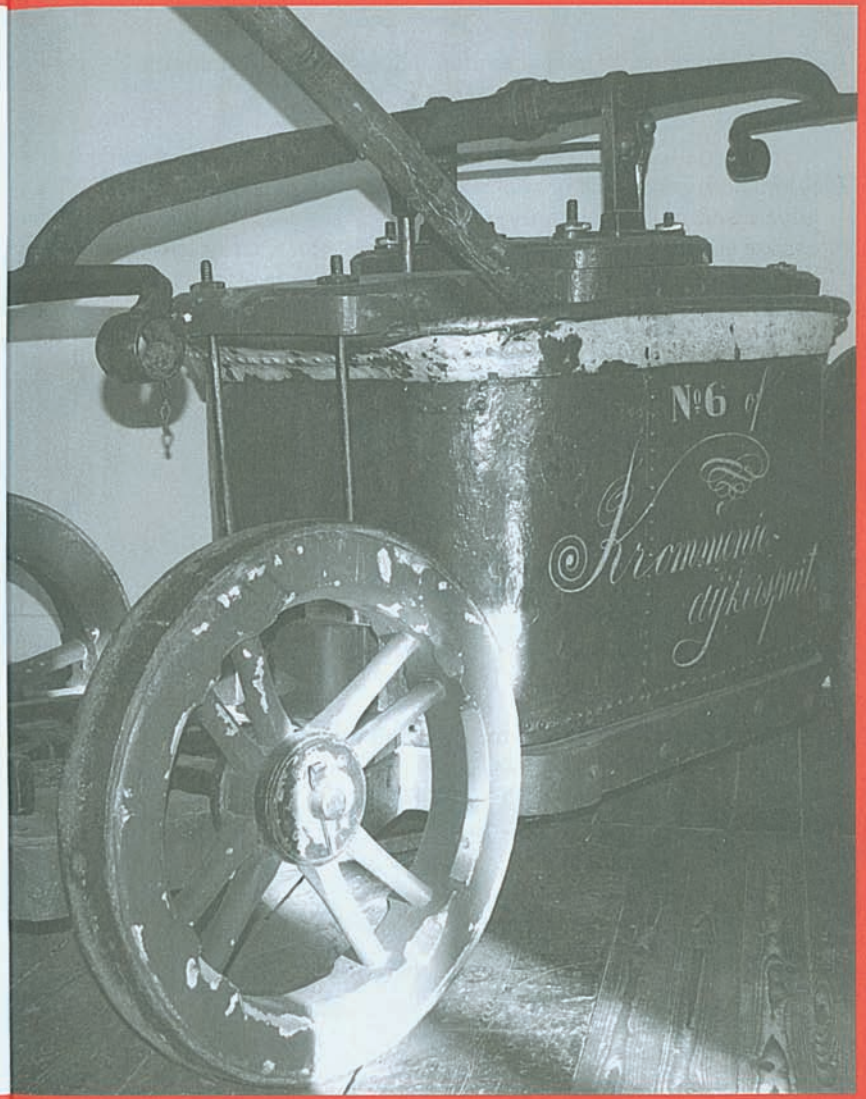

Schraagpomp van de Krommeniedijker slangbrandspuit
Hout, koper, zeildoek, na 1724

Wanneer de slangbrandspuit ver van de gracht stond, was deze extra pomp nodig om het water op te zuigen. Via een zuigslang zoog de koperen cilinder water omhoog naar de zak in de schraag. De schraag werkte eigenlijk als een mobiele watertoren, van waaruit het water door een linnen slang naar de brandspuit stroomde. Als de waterdruk te laag was, kon de schraag worden verhoogd.

y

Auxiliary pump for Krommeniedijk hose fire engine
Wood, brass, canvas, after 1724

If the hose fire engine was too far from the water source, an extra pump was used to supply the necessary water. This drew water via a brass cylinder through a pipe into the container on the trestle. This construction served in effect as a mobile water tower from which the water was fed through a canvas hose to the actual fire engine. If the water pressure was too low, the trestle could be raised.

Bruikleen/On loan from Brandweermuseum, Hellevoetsluis

Rijksmuseum, Department of Education and Public Information, January 2007. Design: Irma Boom Office. Printing: Kunstdrukkerij Mercurius